Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, цхьаьнакхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйлу 1923 шера дуьйна ● ШИНАРА, 10 НОЯБРЬ, 1981 ШУ. ● № 135 (6525). ● Мах 2 кеп.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюрос, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совето, Облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо жамlаш дийр промышленностехь, гlишлошъечохь, транспортехь, буьззинчу, торговлехь, цхьа бытовой гlуллакхаш деча предприятешта юкъахь цlийна хьалхара даржа хиннача социалистически яхьа.

КПСС XXVI съезда решенеша дегаш гlоздаьхача республика къахьегамхоша цхьайтталгlа пятилетка хьалхарча шера план хенал хьалха кхочашъяра йола октябра хьалхара социалистически яхь шерра йоаржа я ь, хенап хьалха, 1981 шера 28 октябре кхочашъяьй продукци мыхала яьккхарг дукхагl. Йола изделеш арахецарен итт бетта план. Пачхьалкхен планах лаьрхlачул совгlа мехкала яьккхай 7,8 миллион сома мехха продукци.

КПСС обкома бюро, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома решенех хьокха оттаьй:

РАЙОНАШТА ЮКЪЕ:

хьалхара моттиг — СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНА;
шоллагlа моттиг — ЛЕНИНСКИ ГУДЕРМЕССКИ РАЙОНАШТА;
кхоалагlа моттиг — НАУРСКИ РАЙОНА.
Белгалдоаккхалда Ачхой-Мартановски, Веденски, Шелковской районаша дика болх бер.

ПРОИЗВОДСТВЕННИИ IИЛМАЙ-ПРОИЗВОДСТВЕННИИ ОБЪЕДИНЕНЕШТА ЮКЪЕ:

хьалхара моттиг — «Промавтоматика» яхача lилман-производственни объединенена; «Грозтрубопроводстрой» треста;
шоллагlа моттиг — «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединенена;
кхоалагlа моттиг — «Госкомсельхозтехника» яхача республикански объединенена.

ПРЕДПРИЯТЕШТЕН ОРГАНИЗАЦЕШТЕН ЮКЪЕ:

хьалхара моттиг — коллективашта:
«Старогрознефть» мехкадьттен гази йоахача управлене;
СССР 50 шу дизара цlерагlа Грозненски химически завода;
«Красный молот» завода;
Восточни электрически сетий;
Грозненски производственни шейций объединене;
«Чечингтелерадиобыттехника» объединене;
Грозненски телеграфа;
Специализированни № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене;
Грозненски № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте;
«Автовазтехобслуживание» яхача Грозненски межреспубликански центра.

шоллагlа моттиг — коллективашта:
Грозненски буруь тохара балзий управлене;
Грозненски «Нефтезапчасть» яхача завода;
«Пищемаш» завода;
«Электроприбор» завода;
«Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте;
«Чечингсельстрой» треста № 557 йолча дlа-юза лелача механизированни колонна;
Наурски чьагlар доаккхача завода.
кхоалагlа моттиг — коллективашта:
Ташкалински технологически транспорта управлене;
Грозненски ремонтно-механически завода;
«Трансмаш» завода;
Гудермесски «Мединструмент» яхача завода;
«Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода;
Грозненски пассажирски автотранспорта производственни

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Шелковской района «Червленский» колхоза шурий ферма;
Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза № 3 йола шурий ферма;
Сунженски района XIX партсъезда цlерагlа колхоза № 2 йола шурий ферма;
Назрановски района «40 лет Октября» совхоза № 3 йола шурий ферма;
Грозненски района «Юбилейный» совхоза шурий ферма;
Шалински района «Московский» совхоза шурий ферма;
Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза шурий ферма;
Надтеречни района «Новогорский» совхоза шурий ферма;
Ведени района Орджоникидзе цlерагlа колхоза хьайбай ферма;
Ножай-Юртовски района Жданова цlерагlа колхоза хьайбай ферма;
Наурски района Ленина цlерагlа колхоза жа lуй бригада (бокхагlоьла жа lу Хамидов Э.).

Республикански яьъ условеш кхочашъяь а доярийн социалистически яхье котъьаьннаргаш лаьрхlаьб:

КПСС обкома бюро, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьажий хьайбай боахама болхлоша, районаша, колхозаша, совхозаша, фермаша, бригадаша, хьайбай продукташ дукхагlа яхаран, кийчъяран, хьайбаш толамах lенгара дазаран 1981 шера итт бетта итогашка.

Социалистически яхье котъьаьннаргаш а лаьрхlа республикански газеташ тlа цlоагlдаьча Сийлен унге тlа яьхай

РАЙОНАШ:

НАЗРАНОВСКИ,

дуля кийчдара шера план 77 процент, шура — 94, тха — 102 процент кхочашъяьй. Района хьалхара моттиг хьокхаьй.

ШЕЛКОВСКОЙ,

дуля кийчдара шера план 74 процент, шура — 91, тха — 100 процент кхочашъяьй. Района шоллагlа моттиг хьокхаьй.

Советски Веденски районаша дика балхаш дь хилер белгалдаьккхед.

БОАХАМАШ:

Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз;
Грозненски района 1 Мая цlерагlа колхоз;
Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоз;
Назрановски района «Экажевский» совхоз.

	Кхьиэра дийнахь шера lаттагара шура ыьккхай (кг)
Азукдинова Э. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	4819
Ансарова А. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	4620
Даурбекова З. — Назрановски района «40 лет Октября» яха совхоз	4590
Лысенкова А. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	4538
Шамсадова Т. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	4521
Ибрагимова Л. — Шелковской района Ленина цlерагlа колхоз	4404
Титова Л. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	4380
Кадырова З. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	4180
Арунова С. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	4150
Дабаданова А. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	4144
Магомедгаджиева Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	4139
Гейсунова Я. — Шалински района «Московский» совхоз	4015
Нурчиева Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	4011
Альмурзаева Т. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	4010
Лукманова З. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	4000
Исаева Л. — Грозненски района «Кулаpинский» совхоз	3980
Акбулатова П. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3977
Маева М. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3918
Тезуркаева А. — Шалински района «Московский» совхоз	3853
Михайличенко Л. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3772
Устарханова Л. — Наурски района «Терский» совхоз	3768
Кальченко А. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3760
Магомедова М. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3730
Заурбекова А. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3728
Мамаева З. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	3727
Алиева А. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3722
Абдурахманова М. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3720
Султаева С. — Грозненски района «Куларинский» совхоз	3713
Хазбулатова А. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3708
Беширханова И. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	3699
Шахова З. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3693
Магомедова П. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3686
Кенжиниева А. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	3667
Вараева А. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3655
Абакарова З. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3632
Бачаева А. — Шалински района «Московский» совхоз	3632
Идрисова К. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3620
Магомедова Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3610
Умарова А. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3610
Улумбекова Е. — Шелковской района Ленина цlерагlа колхоз	3582
Алимерзоева М. — Грозненски района «Куларинский» совхоз	3569
Нурчиева Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3560
Хасаева А. — Шалински района «Московский» совхоз	3560
Магомедова С. — Шелковской района Ленина цlерагlа колхоз	3535
Абдулмежидова З. — Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз	3528
Тадиева А. — Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз	3507
Абакарова К. — Грозненски района «Куларинский» совхоз	3505
Обиденко Н. — Шалински района «Московский» совхоз	3493
Астемирова А. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	3443
Агаева М. — Грозненски района «Грозненский молочный» совхоз	3424

Шоай отраслешка эгара дикагlа хьокхамир дахка хьайбаш леладераш. Церна яхье хьалхара моттиг хьокхаьй:

Ибиев Х. — Грозненски района «Куларинский» совхоза дехкаш долча хьайбашка хьожа скотник;

Хамидов Э. — Наурски района Ленина цlерагlа колхоза бокхагlоьла жа lу;

Гезалиев Г. — Ножай-Юртовски района Жданова цlерагlа колхоза хьайбаш дорстаду скотник;

Хасиев Д. — Шалински района «Московский» совхоза скотник;

Джабиева Т. — Ножай-Юртовски района А. Шерипова цlерагlа колхоза lаьсий леладер;

Савитских Р. — Шалински района «Шалинский» совхоза хьакхарч лелаер;

Глушкова Л. — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза якаш йола хьакхарч лелаер;

Абдулазизова П. — Грозненски района Старо-Юртовски птицефабрике коа тlара олхазарий леладер.

Барт тайна болх бу

Детташ дола доахан кхоабаш ийс бригада я «Грозненский молочный» совхозе. КПСС XXVI съездо юрта боахама къахьегамхоштa хьалхашка оттадаь бехкткхаме декхараш толаме кхоачашдара хьинар ца кходен къахьег бригадай коллективаша.

Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле яьккхай КПСС члена Умалатов Жакбара кулгалдеча «Калаус» оалача бригадерча хьайбаш леладераша. Планагlа яьккха езар 789 тонн йолаш, укх шера итт бетта 829 тонн шура яьккхай цар.

Из толам бахкха аьттув баьннаб барти цхьоагlон йолаш ферма коллектив хилара. Тиъо доярка я цу ферме. Царех пхиъттане хlанале, массехк бутт хьалха, кхоачашъяьй цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера шура яккхара план. Царна юкъе ба социалистически яхье хьалха латташ хьабоагlа. Йоккха белха опыт йола доярка Акаева Келимат, Умалатова Аьсет, Саитова Хазира, Акаева Падам, Абдулазимова Сацита, кхыбараш. Шера планах яккха езар 2150 килограмм йолаш царех хlаране 2300—2500 килограмм шура яьккхай. Хlаьта къаьстта бокха толам баьккхаб цу фермерча доярка Агаева Мархас. Итт бетта хlара lаттагара 3424 килограмм шура яьккхай цо. Республика доаркашта юкъе яьржача социалистически яхье котъьаьннарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа цlоагlдаьча Сийлен унга тlа яьккхай Агаева.

lуналдарга хьежжа чара хилаш хьайбашкара йоаккха продукци. Шоашта хьалхашка латтараш бехкткхаме декхараш долга а ховш къахьег скотникаша а. Царна юкъе белгалбаьннаб Басханов Йоакъап, Ильясов Руслан, Басханов Алхан, кхыбараш.

Дика къахьег цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера цу совхоза «Подогрев» оалача. Даьхено «За трудовое отличие» яха медаль яьннача Чиптомиров Чочос кулгалдеча ферма бохкоша я. Планагlа яккха езар 1990 йолаш хlара кхоабача lаттагара 2110 килограмм шура яьккхай ферма къахьегамхоша. Социалистически яхье хьалха латташ хьабоагlа доаркаш Дачиева Тамара, Хавзалатова Аписат, Хаджимурадова Сумисат, Далиева Раиса, Исраилова Зара, Давлитова Хазмат, скотникаш Сулибанов Валид, Айгумов Саlид-Махьмад, Сулибанов lадалл-Рашид, кхыбараш. Итт бетта хlара lаттагара 2600—2900 килограмм шура яьккхай доаркаша, царех дукхагlбараш цхьайтталагlча пятилетка шоллагlча шера чотах къахьегаш ба.

Бокха толам баьккхаб укх шера «Восемнадцатый год» оалача ферме болх беш доярка Гудиева Дашус а. Шера план 2150 килограмм йолаш, цо хlанале 3197 килограмм шура яьккхай. Ворхlлагlа шу да цо цу ферме къахьега. Цхьа шу дlадахийтац толам ца бахккаш. Укх шера март бетта совхоза коммунисташ КПСС членалла дlаийцай дикагlйола доярка. Гудиева я Победински юрта Совета халкъа депутат.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТlА: «Грозненский молочный» совхоза доярка Гудиева Дашу.

З. ВАТЧАЕВА сурт.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДАР — УДАРНИ ФРОНТ

ТОЛАМА НАЬКЪАШ

Ахкан юкъе хlара lаттагара дийнахьен буси 14—16 килограмм шура йоаккхар Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза шура яккхара балха хьалхле леласча говзанчаша. Сийлахьбоккхача Октябра 64 шу дизар къахьегама толамашца белгалдаьккхара а цхьайтталагlча пятилетка хьалхара шу дика чакхдаккхара а хlана дlайолаенача доахан чукхоачача lан юкъа балха темпаш лох ца е лаьрхlад боахама хьайбаш леладераша.

№ 4 йолча ферма доярка йолаш аз болх бу ткъо шу совгlа да. Хlаьта цу дерригача шерашка со де гlертар да ма могга дикагlа къахьегар. коллективо доахача толамашта юкъе айса лоаца дакъа махулла доккхагlа хилийтар. Хlаране къа дика хьсгарвх тийша жа йий, сона хетачох. ферма, колхоза, ерригача района балха итогаш. Хьайбаш леладераша къа дикагlа ме хьег, хьайбай продукци дукхагlа кхоачарьа вай мехкага. Из декхар кхоачашделга тхона, хьайбаш леладеча фермай болхлошта, тlадалла да.

Тха къахьегамца дац е хила йиш а яц лоадам боацаш дола хlама. Укхаза лоархlаме да деррига а: хьайбашта хиннехьа хlама дилар, уж фега аралахар, уж латта моттигаш, царга мишта хьож, кхыдараш. Цудухьа дар, ахка доладалалехьа хьалха латтача доаркай группо хlара lаттагара дийнахьен буси 16 килограммал кlезигагlа йоацаш шура яккхара тlахьехьаш кхайкарал дича, сай еррига торонашка а хьежа, уйла а яь мара со цу яхьа юкъе ца яхар.

Массане а саина, хьинаре дlадоладир аз гlулакх. Боахама специалисташа, заведующи волча Х. А. Амриева гlо дир хьайбаш кхабара йола рационаш юхаоттае. Чlоагlа учет лелае доладелар доакъара хlара килограмма. Шура мел лу хьажа каст-каста деттар доахан. Цунах хьахур кастта гучадаьлар! сихха тlаетталора шура. Хьалхагlа 9—10 килограмм йоаккхар аз шура, тlехьагlа 15—16 килограмм яха йоаелар со.

Болх атта булора. Ерригa уйла тlаяхаяр планови задани кхоачашъяра — хlара lаттагара 2200 килограмм шура яккхара. Аьна уйла е еаш хlама дац тlанйца социалистически декхараш кхоачашдар а. Хlаьта укхаза цифраш плановичарел 450 килограмм лаккхагlа яр. Мишта лакхъергья деттача доахана продуктивность? Цу дешо сатем боабаьбар. Из де лаьрхlар из хьайбашта дукхагlа баьццара доакъар декхара наькъаца. Иразa, из шортта хьакхухьар ферме.

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера итт бутт чакхбаьннаб. Хlана куро ала йиш йолаш я со: сай социалистически декхараш хьогге а кхоачашдаьд. Шу чакхдала ши бутт гаргга ба. Хlана керттердар да темпаш лох ца яр, яхье саг хьалха ца валийтар.

Укх деношка со дlаьнха а хьежай сай социалистически декхарашка, аз лаьрхlад шу чакхдалалехьа 10—12 тоннал кlезигагlа йоацаш хьалхарча сортах йола шура дlачуяла. Айса дагалаьцар кхоачашдар сай декхар лерхl аз. Хlаьта из да кердача пятилетка хьалхара шу лаккхача къахьегама толамаштца чакхдаккха аьнна болча хьамсарча Коммунистически парте тlахьехама аз лу жоп.

С. ЦАМАЕВА.
«Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка.

НАХА ЭША ТОВАРАШ — ДУКХАГIА

Еррига республика хьалхьача культурно - бытовой гlуллакхаштен коа-картен эша товараш арахецара итт бетта план 101 процент кхоачашъяьй. Дlадахача шера укх хана хинначул 7 процент дукхагlа арахийцад халкъа эша тайп - тайпара товараш укх шера итт бетта.

Культурно - бытовой гlуллакхашта дола товараш арахецара пачхьалкхен планаш толамца кхоачашъяьй «Красный молот», «Электроприбор», Гl. Ахриева цlерагlа «Электроинструмент» заводий, «Грознефтеоргсинтез», «Терек» яхача объединеней, моттигерча промышленностен бытовой гlуллакхаш деча министерствай предприятей коллективаша.

Еррига республика хьалхьача планал совгlа арахийца культурно - бытовой гlуллакхаштен коа-картен эша товараш ах миллион сома мехха да. Хlаьта дlадахача шера итт бетта арахийцарел 4,3 миллион сома дукхагlа уж товараш арахийцад укх шера цу юкъа. Къаьстта чlоагlа дегlаденнад уж товараш арахецнига «Красный молот», «Электроинструмент» заводашка, «Грознефтеоргсинтез» объединене, бахача наха бытовой гlуллакхаш деча министерстве.

Халкъа эша товараш арахецача промышленни предприятей коллективаша шерра социалистически яхь а йоаржаь, тlагlертта къовсам лоаттабу цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера оттаьь планаш тlанйца социалистически декхараша хенал хьалха кхоачашдара.

Тиъа дий шу совгlа ха я Грозненски автокомбинате Аушев Муса болх беш вола. Из ва цхьоалагlча класса водитель, автокомбинате къахьегача водителашта юкъе дикагlчарех ца! лоархlаш вар. Цо массаза а тlехкхоачашъю сменни бетте нормаш. Безаме, lыдерза вола Муса массанена а везаш ва автокомбинате, цун сий ду. Эшшача минуте новкъостал дара кийча ва хьинар дола водитель. Дукхача шерашка хьаьнала къахьегарах «Къахьегама сийлен ветеран» яха еза цlи делаю цо, «За доблестный труд» яха медаль, итташ Сийлен грамоташ енна, дукхаза баркалаш лаьхад цунна.

СУРТА ТlА: цхьоалагlча класса водитель Аушев Муса.

З. ВАТЧАЕВА сурт.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединенена чуйоагlача Грозненски газобензинови завода коллектив стабильни бензин арахецара шера план 7 ноябрга кхачалехьа кхоачаш я ь, тlадоагlача шера чотах бензин арахецаш я. Ер шу чакхдалалехьа пачхьалкхен планах лаьрхlачул совгlа арахецаргда 26 эзар тонн газови бензин. Кийчача продукцена перекачка яра шера план а хlанзалехьа дикка тlехкхоачашъяьй. Товарни продукци мыхала яккхара цхьайтта бетта план хlанзале а тlехкхоачашъяьй. Ер шу доладелча дена пачхьалкхен планах лаьрхlачул совгlа предприяте болхлоша мыхала яьккхай бlаьш эзараш сомий мехха товарни продукци. Планал совгlа потребителашта дlахийтай бензин дlакъоастадаь йола 47 миллион гаргга кубически метр газ.

Дукха ха йоацаш завода коллективана боккха кхаъ а болаш гlулакх хилар. Газах хьаде доладир этаж. Укх тlехьарча хана производства эффективность лакхъяра дукха кердалараш балха юкъехухь укхаза. Октябра деза цlей хьатlакхачалехьа реконструкци а ь кийчйир газокомпрессораш. Царех хlаране кхо эзар говра низ ба. Цо торо хулийт низкопапорни газ заводе хьачу а эцаш чакхьяха, хlанзалца аленца йоагаш хиннача газах бизза пайда ийбе. Лоацца аьлча, цу газокомпрессорашта реконструкция ялехьа дийнахьа буси аланца йоагаш хинна 150 эзар кубически метр газ хlанз заводе чакхйоахаш а. халкъа боахама чlоагlа эшаш йола продукци арахецарга дlайодаш а я.

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхара шу къаьстта чlоагlа беркате хинная завода газ чакхйоахарашта. Укх шера тlанйцача социалистически декхарий цхьаькха пункт яц дикка тlехкхоачаш ца еш. Хlаьта бийдал, доагор, материальни, энергетически ресурсаш кхоара шера тlанйца хинна декхараш хlанзалехьа толамца кхоачашдаьд предприяте коллективо. Арахецача продукцега дlабода мах лохбарах укх шера цо производствана баь пайда 785 эзар сом да. Планал совгlа продукци мыхкала яккхарах, зlамитчун а доккхачун а кхом барах, балха хенах, производственни мощностех бизза пайда ийбарех заданел совгlа укх шера пачхьалкхенна баь пайда 450 эзар гаргга сом да.

Ишта къахьегача газ чакхоахараша цхьаькха бутт дlабахийтац пачхьалкхен плани тlанйца социалистически декхараш тlехкхоачаш ца деш.

Хьинаре, иъа а хьегаш, башха дика производственни толамаш доахаш хиларца белгаланнаьа я укхаза Бородастов Виктор Сергеевич керте латтача цеха коллектив боккхагlболча операторашта Данилов Виктор Ивановича, Голова Надежда Петровнас, Бабкин Степана, кхычар кулгалдеча сменай коллективаши. Массаза а технологически режим ийса а лелаеш хьинаре къахьегаш хиларца кхыча коллективашта хьахкхам телаш хьейоагlераш я уж.

В. ВОСТОКОВ.

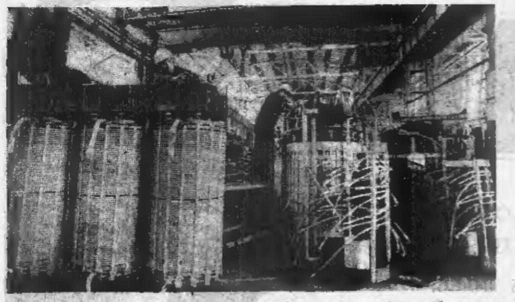

УЗБЕКСКИ ССР. Чирчикски трансформаторни завод республике хьалхалаттарех цхьа предприяти я. Цун продукцех 60 процент гарга йолчоа паччахьалкхен дикала Знак еннай. Заводо яра хецаш йола трансформатораш, подстанцеш, электроприбораш болх беш я КамАЗе, «Атоммаше». Массавара заводской заказчикаш я дукха московски предприятеш. Дерригаш а лаьрхIача предприяте шийн продукци дIайохьийт вай мехкарча а доазол араьхарча а 700 адресагIа.

СУРТА ТIА: трансформаторни цехе.

Р. ШАМСУТДИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ТIЕХЬАЮСАЧАРА — ТОЛАМИЙ НОВКЪА

ДIаяхача пятилетке а цул хьалхарча шерашка а тIехьаюсаши паччахьалкхен декхар тIадусаши я яхаш ювцаш яр Грозненски № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте коллектива. «ХIара балха дийнахь хьадер дукхагIа хилийта!» яхача девизах шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинаре къахьегаш бола предприяте водителаш башха-дика къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа цхьайттаьлагIча пятилетка хьалхарча шера. Цкъа санна массехаза республикерча транспортни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг а йовнихаш, республикански Сийлен улга тIа кхихьай из укх шера. Итт бетта даьхача къахьегама толамий итогаш йича цIаьхxе а социалистически яхье хьалхара моттиги ахчал премии хьоакеш, республикански Сийлен улга тIа йинхьар ГПАП-1 коллектив. Иштта цунна елар КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара каре тела ЦIе байракх.

ДIахо йодача хана а из деза совгIат кхычунга ца кхачийтара яхь тIа я шоай хьинар яйдаь къахьегаш ба цу предприяте водителаш, инженерно-технически болхлой. Дерригача технико-экономически хьоккамий итт бетта план тIеххоачашъяьй цар. Духхьал кйс бетта планах лаьрхIачул совгIа дIаюха ийгаа 517,3 эзар саг пассажираш. Паччахьалкхена пайда бера план 117 процент кхоачаш а я, планах лаьрхIачул совгIа баь пайда 318 эзар сом да. Алапел сихагIа дегIаух къахьегама овсарле, ремонт еча болхлочун алапи нийслуш латт водитела алапеца. Укх шера ийс бетта юкъера лаьрхIача ремонтни болхлочо бетта эцаш хиина алапи 165 сом хилар профилирующи цехий, участкай ремонтника оцаш дола алапи 290 сомал тIехдаьлар.

Мишта вIаштIехьдаьннад хаддаиз тIехьаюсаш хьабоагIаш хиннача предприяте коллектива башха — дика производственни толамаш а доахаш, яхье хьалхалаттараштa юкъе йолаш дIайолаела? Цу хаттара жоп а дала хала дац. Дукха организаторски кхетамех балхаш даьд предприяте коллектива тIехьаюсилга дIаданккхара. Кхетамца вIаштIехьаьккхай социалистически яхь, цунна кулгалделга цIенхаштта тоадаьд. Паччахьалкхен плани тIанийца декхараши толамца кхоачашдара хIаранени тIалатта бехктокхам вйбаьб.

Дукха кхетама болх баьб партийни организаце шофераштен ремонтникаштен юкъе. Хаддаиза йоакхо ю до болхлой кадраш хьакъоаста а еш, дIа-юха нийсъяра, профсоюза месткома, халкъа тIахьожама группа, новкъостий суда, къахьегама ветераний Совета, бригадирий Совета болх тоабара. Коллективе беча общественни кхетама балха кхы а дукхи форма юкъейоалаьй предприяте партийни организаце. Цу гIулакхаша кердача къахьегама коталонашка кхуйл ГПАП-1 коллектив.

Социалистический яхь вIаштIехъаьккхари цунна кулгалделгех тоадара, хан-ханнахьа яхье баьнараша даьхача толамашта итогаш а еш, уж массанена дIайовзийтара, тойтара агитаци тоаяра тIадерзадаь дукха балхаш даьд профсоюзни организаце. Яхье хьалхалаттараштa премеш хьежаяьй, нагахьа эшаш хуле материальни новкъостал ду, хьинаре къа а хьегаш яхье хьалха латташ барашта путевкаш а телаш санаторешка, салоIача цIеношка ухийт. Комсомольски организаце а дукха болх баьб комсомольцаштен кагирхоштей юкъе производственни заданеш толамца кхоачаша тIеххоачаши яйтара, предприяти цIена, из порадок йолаш хилийтара, спорт легIа а кхувлаш, цунна пропаганда яра.

Предприяте коллектива доахача къахьегама толамашта юкъе дикка дакъа лаьцад НТО, ВОИР-а совета, НОТ-а болхлоша. Цар толамца кхоачашъеш я рационализаце, керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъейоалайра, къахьегам Iалман ларда тIа вIаштIехьбаккхара планаш.

ГПАП-1 кулгалхоша, общественни организацеша дукха балхаш даьд цхьайттаьлагIча пятилетка хьалхарча шера болхлой, ремонтникий къахьегама хьалаш тоадара. Цу предприяте хIана болх беш я 15—20 автомашина дIаоттае йиш йола модульни конструкцеех хьаль керда профилактори, цу 15—20-нех пхиъ дIаотт эстакадашка, шиъ механизированни подъемникашка. Подъемно-транспортни процессаш, къаьстта хала йола уллини агрегаташи вIашагIъяхари вIашагIйохкари санни дола хала балхаш цу профилакторе механизированни хьасапе кхоачашдеш да. Укх деношкa болх бе йоаллийтей производственни корпуса керда ши участок: механически моторемонтни, укх гаргарча хана болх бе йоалургья кхоалагIа йола агрегатни участок. ЦIена, сийрда помещени а йолаш йолча механически цехе тIехдина оборудоваши оттаьй. Кранбалка, «Тайфун» яха механизированни мойка оттаяьй моторемонтни агрегатни цехашка. Хьалъяьлчихай шинномонтажни участок, реконструкци яь йоалаш латт КПП-на. ЦIенденни дIадаьккхад предприяте еха йола автобусаш латтилга.

Тахан предприяте гургъалц пейдаяв йоашаш еха латта е вIашагIъяхкиха латта автобус, грузовик, легкови автомобиль е кхыметтел автопогрузчик. Хаддаиза тIахьожам а лоаттабеш, кхоачамбоацараш дIадахарах вIаштIехь даина гIулакх да из. Предприятерча 304 автобусах техосмотре дIаяхийтар 193. ХIара бIаь автобусих ГАИ комиссе даккха гIалат доацаш дика тоаь хилар 70.

Шоашта хьалхашка латта декхараш тIеххоачаш а деш, даим хьинаре къахьегаш бола болхлой дукха ба автотранспортни предприяте. Царех ба автослесараш Егоров, Джабраилов, Шовкута, Элиханов, Мишиев, иштта Сетрокаин, Аигаев. вокарий ДжанхоевгIар керте латта бригадаш, вокарий РешидовгIар, Жамхоева — Шептукаева, Омарова — Брух Сумцова — Лысенко экипажаш. Хаддаиза яхье хьалха а латташ, дика болх беш бола водителаш, ремонтникаш кхы дукха а ба тха предприяте.

Производстве, социалистически яхье карагIдувлараш дика дале а, цхьадола кхоачамбоацараши халонаши нийсъелу автотранспортни предприяте коллективи балха тIа. Мел чIоагIа тIахьожам лоаттабой а цхьаболча водителаша финансови бокъонаш телхаеш моттигаш нийслу. Къаьнача производственни корпусе, профилакторе къахьегамай бытен производственно-санитарни хьалаш тоаяв йоараме да. Дукха водителаш ба квартираш ца хилар бахьан долаш автобусашка а тIехьа бийсаш йоахаш. Уж кхоачамбоацараши халонаш дIаяхара шоай еррига торонаши кхоачамаши оарцагIдаьхад предприяте кулгалхоша, общественни организацеша, ерригача коллективо. Транспортникаш дог тийша ба шоай производственни толамаш тIа-тIа тоадеш дIахо къа а хьегаш, цхьайттаьлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIанийца декхарши тIеххоачашдергхчларах.

О. МАРЗАГАНОВ,
Грозненски № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте керттера инженер.

Кхом бе, лораде, лархIа

ХIАРАНЕ ДЕКХАР

Общественни рузкъа лорадеши цун кхом беши хилар социалистически доалахьен керттера гIулакх да. КПСС XXVI съездо декхар тIадиллад боккха черхам тIебахийта цу дейлаши хьалара, боахам лелабе ца харцех рузкъан кхом беш ца хиларцен хаддаиза къовсам лоаттабара. Уж гIулакхаш боккха лоархIам болаш хилар белгалдаьккхад КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советон укх шера тIайиццача соцамаш тIа а.

Цудухьа уж декхараш керте а лаьца балхаш деш ба тха района дукха халкъа тIахьожамхой. Цар шоай болх дIаболабу тайп-тайпара отраслеш хьакъоаста а яь анализаш яьчул тIехьагIа, дергдолчун илли оттаю. Къоастаю боахам лелабеи рузкъан кхом беи ца ховш йола моттигаш. Шоай ханнахьа партийни советски болхлой, комсомолцаш, кхы дукха специалисташ чуболхаш йолча оперативни штабаша рейдаш ю. ХIара штабана хьалхайяка шийн къаьстта декхар латт.

Масала, доагора — энергетически кхоачамех пайда эцара, цун кхом бара йолча штабо электроэнерги, доагор, машинашта, хьейха даьтта леладара предприятешка, организацешка, фермашка, бригадашка толкамаш ду. Уж деш хул «Грозэнерго» малхбузехьарча электрически сеташкара, предприятешкара, совхозашкара инженерно-технически болхлой.

Цу штабо шоаза района халкъа тIахьожама комитете дувца оттадаьд доагорах электроэнергеи кхом бара дола декхараш. Цар даьча тохкамех боахам лелабе и ца ховш зенаш даьраш бехктокхаме ваьб, тIакха ахча тIа а дожадеш. Иштта бехктокхаме ваьб ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода керттера инженер Таймесханов, районни электрически сетий начальник Дударов, трикотажни фабрика керттера инженер Бондарькова, кхыбараш. Уж дешаш цIенхаштта дувцарах дика пайда баьннаб. Духхьал цхьа электроэнерги укх шера районе кхольй 3 миллион киловатт-сахьат.

Района совхозашка 5 миллион сом мах бола техника я. ХIаьта пайда а беш йолаер 50—60 процент мира яц. Цо хьахьокх 1,5 — 2 миллион сом мах бола техника цхьаькха беш пайда а боацаш латтилга. ХIаьта шерра шера цу техника болча мах ах 10 процент хулаш дола ахча аммортизационни отчислени лаьрхIа дIадахийта везаш а хул.

Халкъа тIахьожама комитето тIехьа-тIайоагIача хана йоагIара техника лелаяра, цох пайда эцара совхоза кулгалхошкарен специалисташкарен доагIар хьадехарга. Из проблема кхоачашъиза яргъац.

Кхоачамбоацараш гучадакха а хIаьто долчо кхоачамех пайда эцийта а декхарийла ва халкъа тIахьожамхо. Дукха да йоацдаш тохкам баьб тха тIахьожамхоша чуйица хьувкъама переработка яраи яа лорабаран. Гучадаьннад генарий отходех дукха генараш доахьаш хилар. ХIатта хьатудениача 1218 тонн генарех 150 тонн отходаш хьакъоастаяьй. Цул тIехьагIа лоархIа а ца лоархIаш, акт а ца оттаеш АВМ яхача баьца хьоар доаккха агрегат йолча дIакхухьийташ хиннай уж. ХIаьта яьча лабораторни анализаш хьахьекхад цу отходашта юкъе 10 процентага дIакхоачаш генараш доаккилга. Иштта 15 тонн хулаш дола генараш отходаш лаьрхIа дIадаха мегаш хиннад. Из беций лоч къораш дара аьттув бола никъ?

АВМ йолча кхы дIа ца йохьийташ йинтай отходаш. Цул тIехьагIа шоалагIа переработка яьй царна. Из болх иштта чакхбаьккхаб района ерригача совхозашка.

ХIанз хьатташкара генарий, хьажкIий, кхыча культурай отходаш хьалха халкъа тIахьожамхой хьажа а хьежа, акт оттаяьчул тIехьагIа мара дIаяхьийтац.

Соахка «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене (хьалха хиина управляющи К. Бекмурзиев) 100 гектара тIара коартолаш чуйицар хIара гектара тIара 60 центнер мара я ца йоаккхаш. Цу гIулакха бехке хиинар лаьтта дацар. Комитето лаьрххIа дийцар из дийи шийн заседане. Бехке барех цхьабараш балхаш тIара мукъабалийтар, шоалагIбараштa чIоагIа бехк баьб, тахка, ахча тIа а дожадеш.

Укх шера цахадаш тIахьожам лоаттабора оаха цу отделене кхашка деча балхашта. Цок дика гIулакх а хилар. Наьсар-Кертерча отделене соахкарчул шоала дукхагIа коартолаш льхаа кхай тIара. ХIаьта хьоттама хьалаш соахка а укх шера а цхьатарра диннад аьнна ала йиш йолаш да.

Тохкамаш дара дикка опыт Iоаьй ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода Р. Оздоева кулгалдеча халкъа тIахьожама группо, трикотажни фабрика группо (председатель Евтушенко О. Г.), «40 лет Октября» совхоза З. Кодзоева керте латтача группо, нефтебазерча М. Муталиева кулгалдеча халкъа тIахьожама группо.

Завода болхлоша шоай тIахьожамхой новкъосталца укх шера бархI бетта 72 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 142 тонн условни доагор, 6 тонн Iаьржей сийрда бос болеи металл кхоадаьд.

Ала деза. районе укх тIеххьарча хана рузкъан кхом бара, лорадара, лархIара дукха балхаш деш хилар, уж дешаш партe райкома бюрои райсовета исполкома заседанешкаи кIоаргга дувцаш хилар. Цу дешаща ювзенна яр укх деношка районе хиина партийно-боахама актив а.

ХIаьта района халкъа тIахьожама комитета хьалхашка латтараш къаьстта бехктокхаме гIулакхаш да. Уж оаха кхоачашдича кхы а дегIайоагIаргья экономика, вIаштIехьдаргда КПСС XXVI съезда решенеш толаме кхоачашъе.

А. ДЖАНДИГОВ,
Назрановски районни халкъа тIахьожама комитета председатель.

ЭНЕРГИ—ПЛАНАЛ СОВГIА

Шоай декхараш дикка кхоачашдарах доакхал а деш Сийлахь - боккхача Октябра 64 шу дузача дена сийленца накъабаьхкар ВIашагIтехача грозненски ТЭЦ-а чуйоагIача номераш цаIи кхоьн йолча электростанцей беррига болхлой. Электрически йовхален энерги яккхарах бахача яхьи предприятеща тех из дIаяхийтаран итт бетта задани толаме кхоачашъяьй.

Кийча а яь планал совгIа дIалхийтай кхо миллион киловатт-сахьат электроэнерги 24 эзар гигакалори йовхали. Из толам баккха вIаштIехьдаьннад коллективе шерра социалистически яхь йоаржаярах. Массаза а хьалхалаттарех ба укхаза лаьтта гIулвах ду машинист Гурба Екатерина, слесарь Забулиной Игорь, приборист Иванов Лев. Ленина орден лелаю электромонтер Колин Михаил, мастераш Скрылев Алексейи Сидоров Виталийи.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Художника В. Фомилева плакат. «Планет» яха издательство. ТАСС фотохроника.

ТАХАН—СОВЕТСКИ МИЛИЦЕ ДИ

НАЛЬХА САТЕМ ЛОРАБЕРИЙ ЦIЕЙ

Тахан вай дерригача халкъо деллерга советски милице Ди. Из цIей белгалдоаккхаш хиларо хьахьокх общественни порядок лораеш барий атта беце а сий дола болх вай паччахьалкхене чIоагIа лоархIаш болга.

Советски милици Владимир Ильича Ленина хьалхлена хьаьй Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиина кхо ди даьнначул тIехьагIа. Цу юкъа дукхача халача тохкамех чаккхьаннай из. Революци хиинача хьалхарча деношка лира къовсам лоаттабаьб классови моастагIашца: контрреволюцеца, мулакий ординагаща, уголовни политически бандитизмаца, саботажаца, машара шерашка — социалистически доалахьен тIаккхувдарашца, общественна а наха а тайп-тайпара зуламаш дерашца.

Милице исторена чухьа шийн къаьстта моттиг дIалоац Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шераша. Милице дукхагIбола болхлой шоай лоIамагIа фронте е истребительни батальонашта юкъе бахар. Уж сий долча ЦIеча Эскарца цхьана шоай синош ца кхоадеш фашистски гIаьрахошта духьала лаьттар. Даьхе бахьан лаьттача къовсаме зенал, къонахчал гойтарах итташ эзараш болча милице болхлоштa орденаши медалаши елар.

Сийлен гIулакхашца дIаьхий да Нохч - ГIалгIайчен милице истори а. Тахан вай боча а кеташ цIераш йоах гражданский тIема яхи шерашка республики милиценa керте лаьттарий. Уж ба Грозне бIаь дийнахьа лаьттача тIем тIеи Деникина ординашта духьала лоаттабаьча къовсамех хьинаре дакъа лаьца бола Кравцов Петр Иванович, Ханиев Iаддалий Махьмад, Пузаков Дмитрий Матвеевич, Гандаров Исе Эльберд, Гайк Николаевич Карромашан, Кагерманов Чоба, Тумбинский Константин Петрович, кхыбараш.

Геттара чоалхаеча хьалкъана партийни комитеташен рекомендаци хьожабьча хьалхарча милиционераша толаме къовсам лоаттабир уголовно - зуламечен бандитски элементашца. Вай даим дага кхоабаш лелаергья денал эшача шоай балха моттиге халкъа гIулакх бахьан байнараш: Пузаков Дмитре, Назирова Мухандина, Ушаева Мазлака, дукхача кхыбарий цIераш.

Правопорядоки законности чIоагIьяра, милице болхлой цу даькъера бехктокхам лаххбара боккхача тоархIаме хилар дегIаснача социализма башхалоний ларда тIа СССР керда Конституци тIаяар а цунга хьежжа законодательство дIахо дегIадоладар а. Иштта, тхоай балха программия документаш а лаьрхIа тIанийцар оаха парте Центральни Комитето «Идеологически, политически - кхетама болх дIахо тоабарах», «Правопорядок лораяра бу болх тоабар»хи дуламашца лоаттабу къовсам чIоагIбарахи» аьнна 1979 шера даь соцамаш.

Цу дерригне къаьста хьагойт Коммунистически партен Советски паччахьалкхенон вай милице хIара денна йоакхо еш йолга, цунна хийица болх хьабара мел эша хьалаш хулийтилга. ХIаьтта цунга хьежжа цо шийн болх кхы а тоабелга дIа а дех цунгара.

Парте XXVI съезде ше доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «Социалистически законности правопорядоки чIоагIъеча боккха бехктокхам тIалатт юстице, суда, прокуратура, советски милице органашта. Цу органий профессиональни знанеш гражданский деналца, кхаз эцарг ца хиларца, нийсхо лелаеш хилавца вIаши тарлуш хила еза. Цу тайпарча нальха мара вIаштIехьдаргдаш шоашта тIадехке цIенхаштта декхараш доагIача бесса кхоачашде. Цар болх мя могга эффективнегIа хилийтар, хIара зулам доагIача бесса тахкар а бехке бараштa боагIаш бола бехк бар а царгара хьадехи бокъо йолаш за советски халкъ».

ХIаьта хIанзарча хено дIадеххача тайпара из дерригa кхоачашдара овлангара деха хувцанза баргбац милице органий болх, эттара хьалха кадрашта кхетам балара гIулакх эргадоаккхаш тоа а деш. ХIанз вахаре чIоагIденна дIаотташ латт эпсарий состава юкъебоагIараш лакхерен, мугIарерча составе барий юкъерен лаьрххIа юкъерен заведенеш лъха хьуга. Милице балха хьожабе вах болхлой, колхозхой, интеллигенце вокалаш — къоастабу къахьегама коллективашка. Алхха цхьан шера цар рекомендацех республика чурча гIулакхий органашка болх бе хьожаньа 400 саг. [illegible] общественни вахаре [illegible] кара дика [illegible] хиннарах [illegible] къахьегама [illegible] духьа, [illegible] говзал [illegible] та тIадилла [illegible] ду нар.

Милице [illegible] лам чIоагI[illegible] ю еча республика чурча гIулакхий министерстве шай бехктокхаме болхлой даим къахьегамхошта хьалхашке докладаши лекцеши ешаш хулга Iалашду. Гарод Грознерча дукхача предприятешка къамаьлаш деш хин наб министерства кулгалхой — министра заместителаш Д. А. Багашев, А. Ю. Гелагаев, И. А. Макаренко, отделий начальникаш Т. С. Патиев, Н. А. Свинарев, В. И. Мацкин, Е. И. Пантелеев, кхыбараш.

Цу вIашагIкхетарашка дукхача болхлошеи колхозхошеи предложенеш тийнай спекуляцеца, хулиганствaца лоаттабу къовсам чIоагIбар дIадехаш. Цу хьакъехьа бу болх тоабара де дезараш белгалдаьккхад республика чурча гIулакхий министерства а райотделаша а.

Милице горрайотделашкен подразделенешкен, партийни организацей кулгалца, боккха кхетама болх чакхбоакх. Из бахьан долаш милице болхлой дисциплина дикка чIоагIъеннай, зуламаш даьраш дикагIа хьагучабоах.

Милице болхлой дикала состав тоаяро вIаштIехьдоалийт оперативно - служебни болх дикагIа хьабе. ХIара шера тоалуш боагIа профилактически болх. Дукха дукхагIча белхлоша шоай декхар дикал долшин тешамех кхоачашду.

Ведомственни йоццача охрана отдела инспектор, милице лейтенант Х. Басханов, общественни порядок лораеча отдела инспектор, милице лейтенант А. Николаенко, нальъашка патрульни служба лелаеча дежурна инспектор, милице сержант В. Автурханов Мосияв — Веку трасса тIа укх шера кхебаь хьувкъам лорабеш бар. Бийсана ийс сахьат даьннача хана Ачхой-Мартановски района ШаIамий-Юрта юхе кхоачаш автомашина фараша телача сердалоно хьалаьцар аккарна духьала едда йоагIача къонача кхалсага сибат, цо сикъенна кулг-ожалца машин сацаелга дехар. Из хиннайр Алтайски культпросветучилищера вай республикана хьувкъам чузнича новкъостале баьхкача студенткаех цаI. Из те а яь, хиннар хьадувцийтача гучадаьлар Ачхой-Мартане вахаш вола А. С. Межидов, из къахьегама лагерера хьу йолчахьа дIа а йига, хьувзае гIийртала. Милице болхлоша сиха оарц даккхар бахьан долаш, из сахьат делалехьа лаьца а лаьца, Ачхой-Мартановски райисполкома чурча гIулакхий отделе дьавовлавир зуламхо.

Милице балха тIа цхьаькха цхьа лоархIаме лостам ба. Из зулам оперативно-хьалахьа е хьагучадаккхара гIулакх. Цкъарчоа хетаду, цар болх моллагIа кхыбар санна ба аьнна. Уж декхарийла ба зулам хила тарлуш йола моттиг хьалхе хьагучаякха, из ца хилийтаре деэшар де, хIаьта из хиннa даьннадале бехке вар гучаваккхе.

Заводской РОВД ведомственни йоццача охрана отделера мотоциклашца лелаш бола милиционераш, старшина В. Эрзиукаеви воккхагIвола сержант С. Курбанови халкъа боахама объекташ лораяра дIа-юха лелаш бар. Бийсана 3 сахьати 40 минути яьннача хана Грозненски универмага цхьоалагIча филиалага хьожаш уж лелаш цхьаннахьара деха кораш эийра цар. Цу сахьате укхаза ха а оттадаь, оперативни группа ийта, аьнна хоам бир цар. Иштта, уж маькара хилар бахьан долаш хьалаьцар хIамаш яхьа дагахьа тика чу ваьнна хиина 1960 шера ваь С. А. Желев. ХIаьта из ерригсоюзни розыска лехаши хьалха суд ль набахта чуваьллан хиннавар. Цу тайпара масалаш милице балха тIа массаза гIулакхаш а хиина дIаьттад.

Боккха гуманни лоархIам болаш хIама да чурча гIулакхий органий болхлоша кхоачашдер. Цар фе лораду наьха машарера вахар, шоай къахьегамца хьакхоллаш мел дар. ХIаьта хIанз советски нах КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра [illegible]

Ш. МОГУШКОВ,
Нохч - ГIалгIай чурча гIулакхий министра заместитель.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА БIУХОЙ

БАКЪДОЛЧА ПАРТИЙНИ ДЕША НИЗ

«ДУНЕ ЭРГАДОАККХАШ ХУВЦАШ БОЛА ХЬЕХАМ» ЯХА ПРОГРАММА IОМАЕЧА ПРОПАГАНДИСТА С. Б. ТЕБОЕВА IОАЯЬЧА ОПЫТАХ.

Марксизм-ленинизма ларди школе пропагандист а волаш Тебоева Бексолта Сулумбица «Малгобекнефть» НГДУ мехкадаьттеи газ йоаккхача № 1 йолча цеха начальника болх бу хIанз шийттаьлагIа шу да.

Къахьегамхошта политически кхетам балара пропагандиста балха керттера принципа а Iомаеш йола материал коммунизм хьалъяра дешаща ийхха юкъалга. Беррига болх тIалеста ба ладувгIарий сакхеташ лакхбаре, цар кхоллама хьинар айдара.

ИШТТА БЕЧА политико-кхетама балхах дикха беркат а доал. С. Б. Тебоева кулгалдеча цеха коллективо хIара шера тIеххоачашъю производственни заданеш, цо лелаю «Коммунистически къахьегама коллективна» яха сийдола цIи.

Пропагандист С. Б. Тебоев дика кийчлу хIара занятиг чакхъяккхара. АргIеи тема къоастаеча хана шерра пайда эц моттигерча материалех, тойтара пособех. Практически заданеш а телаш, цо Iомабу ладувгIархой цехо а бIарчача НГДУ а беча балха анализ е, балха тIа аьттув балара а ца балара а дешаш тахка. Иштта занятеш чакхйоахаш хилча хIаранена хов шийх тийша дукха долга, цеха а ерригача предприяте а толам массане а беррига наьз тIабахийта къахьегарга хьежа маре баргбоацилга.

Школа кулгалхо чIоагIа тешаш ва практически заданеш тела метод дика форма хилара. Цо торо ду теори вахарца, къахьегама коллективай балхаца айхха ювза. Масала, «Коммунизма материально-технически база хьаелга — партеи правительства керттера лерхIа экономическа доше» яха тема Iомаеча хана пропагандисто белгалдаьхар цеха а «Малгобекнефть» НГДУ а XI-ча пятилетке хьалхашка лагIа декхараш. Дийцар социалистически довлахье лиреча цехе доле кхоачамбоацарам. Геттара во лелайора укхаза насосно-компрессорни турбаш. Царна дикагIа доал дара гIулакх тIадиллар ладугIарашта.

Шоалагlа вIашагIкхийттача хана цар хоадам болла предложенеш елар. М. В. Торе — мехкадаьтта доакхкача мастеро — аьлар, № 1 йолча бригаде турбаш дIанийсъяра оперативни груп па вIашагIйолла еза. Мастера И. И. Крахмала уж дIаяхна йоаданра стеллажий конструкци оттайир. Иштта пропагандиста нах оарцагIбаха харах дукха а мах бола оборудовани талхаргIйоацаш кIалхара ялххар.

Iалам лораделга дувцача хана С. Б. Тебоева белгалдаьккхар, хин проводаш каст-каста йохара бахьан долаш зехьа дукха хий довлга. Цунга хьожаш йола цех кховац шиий ханнахьа царна ремонт е. ХIаьта районе хий ца тоьаш дукха халонаш лов. Иштта эттa хьал дийца а дийша, хин цеха довкъостал де лаьрхIар болхлоша. Из чIоагIа мега а деш, хьаллаьцар «Малгобекнефть» НГДУ ерригача коллективо.

ЛадувгIаращa кхетаеш я уж чIоагIа раьза болаш я тIанийцар «Социализма къаланш» яха тема. Къамаьл деш хиннача Р. В. Бондаревас — мехкадаьтеи газ йоаккхача операторо — дийцар управлене болх бечa дукхача къамех латтача коллективах. 14 къамах бола нах цхьа доал санна барт тайна къахьегаш, бахаш ба, аьнна белгалдаьккхар цо. Царех дукха бараш балха опыт а йоалаш бахьбар управлене. ТIехьагIа юкъера а лакхера а дешара заведенешка дийша а баьнна, производственни участкашта керте латташ кIезига нах бац укхаза.

Практически заданеш а телаш, пропагандиста С. Б. Тебоева хьехаш хиннача наха къахьегама хьинар айдепад. дикагIа кхоачашду цар шоашта тIадехка общественни гIулакхаш а. Марксизма-ленинизма школе деша вагIача 16 сагах 8 саг дика рационализатор ва. Духхьал тIеххьарча 4 бетта цар 7 рацпредложени еннай. царех шиъ еннар пропагандист ше я ва. 1980 шера ладувгIархоша енна рацпредложенеш юкъейоаларах баьнна пайда 10,6 эзар сома ба. Рацпредложенеш телачарна юкъе овсарегIа болх бечарех ба И. А. Панчук, М. В. Торий, Б. О. Ахриев, кхыбараш.

Общественни вахаре а хьинаре даьха лоацаш ба школе деша багIараш. Уж ба агитатораш, халкъа тIахьожамхой, партийни организаце тела тайп-тайпара порученеш кхоачашъю цар, социалистически яхье хьалха латт.

«Малгобекнефть» НГДУ мехкадаьтеи газ йоаккхача № 1 йолча цехо социалистически декхараш кхоачашдарах дикка дакъа-доалла коллектива кулгалхо хиннa ла Iеш, пропагандист а волча С. Б. Тебоева. Бакъдолча партийни деших духхагIа пайда боал кхьайолча хана административни кулгал дечул.

М. ТАНКИЕВА,
КПСС Малгобекски горкома инструктор.

МОСКВА. СССР АН А. А. Байкова цIерагIча металлурге Института Iилмахоша кийчъяьй физически химически свойствай комплекс оттаьча тайпара хила йиш йола кердача сплавашта прогноз яьара а уж хьаяра а йола метод. Цо торо хилийтай тохкамаш дарга дIайоза хан материалаши кIезигъе а производствана уж юкъейоаларa кадаш кIезигъе а.

Iилмахоша къаьстта чIоагIа теркам гIабохийт порошкови металлурги промышленноста юкъейоаларa.

Электронни микроскопе методащца институте Iомаеш я металлически материалаш талхара процессаш.

СУРТА ТIА: йоккхагIъярех йола тохкамаш ду электронни микроскоп.

А. МОРКОВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

МИШТА ДІАДОАККХАРГДА КХОАЧАМБОАЦАР?

Саг оазий дунен тІа а оазашта юкъе а вах. ХІаьта хІама хьа ца хозаш къоравийрзача сага торо хилац шийна ма хетта нахаца гІулакх доагІаш хила. Наха юкъе вахаш вола дикка хІама ца хоза саг цхьан оагІорахьа шийна гонахьарчарех дІакъаьстта ва.

Геттара новкъа хул зІамига, мотт Іомабанза дола бер лерга оъда дисача. Къоралерзарах дикка мотт ца Іомабаь бер тІехьадусаш хул хьакъала а психически дегІадара а.

Шоашка дІадувцар цар кхетадергдолаш а дІаэцаргдолаш а, нахаца къамаьл де йиш хургйолаш а царца чакхъяккха еза тайп-тайпарча мероприятей бІарча комплекс. Цу йІаьхача процессана эш тайп-тайпарча специалистий къахьегам, кхыча тайпара аьлча реабилитаци.

Реабилитаце хьалхара а керттера а этап я бер хІама ца хозаш дисача хьалхарча денош из хар а хозаш дар цунна мишта хоз хар а. Царех цхьадола балхаш ду сурдологически кабинете.

Ишта, пхи шу даьнна С. — зІамига йиІиг консервативно дарба деш хиннай. Бакъда, дикагІа хилара нхьаккха белгало хиналц. Дешашцара ерригга оазаш ца хазарах йиІига могацар керда дешаш Іомаде. Цудухьа деррига дешаш я ца оалаш цхьайола оазаш мара хьалацар цо.

Сурдологопедически кабинете бІарчача бетта ловзаргяй аудиометре методах гучадаьнхар йиІига хІама мишта, малагІча тайпара хоз. Лорий — педагогически комиссе дІахьожаьй из лешa дахa хa ялаизa долчa къора дисача бераий школе-интернате реабилитаци яр духьа.

Вай республика эшаш йолча аппаратураца Іалашъяь духхьашхара сурдологопедически кабинет хьайийллай республиканеки больнице. Цу чу болх беш ба лори хьехархои. Цу кабинете йиш я лерга хІама ца хозача а къамаьлаца дефект йолча а нaха оперативни, консервативни, ишта кхыдола дарбаш дарах йола квалифицированни консультаци эца.

В. ГУРИН,
республиканеки сурдологопедически кабинета заведующа.

ЦхьайтталагІча пятилетка мулош

СИБАРЕГІЕ ДІАХО КАРАЕРЗАЕШ ЛАТТ

АПН корреспонденте Бирюков Александра лехарагІа вай мехка малхбоалехьарча районий экономика дегІаахара перспективех дувц СССР АН президиумерча производительни низаш Іалама ресурсаш йовзара йолча Комиссе председателя академика Некрасов Николайс.

— КПСС XXVI съезадийца вай мехка малхбоалехьара районаш дІахо а интенсивно караерзае безам хилар кІоаргга уйла а яь дага лаьца хІама да. СибарегІа да мехкдаьтта, кІора, газа ерригсоюзни запасех диъ дакъа дича кхо дакъа. Таханe а Іалаьмате доккха да промышленни продукце производствана юкъе регионо лоаца дакъа — 10 процент гаргга. 1940 шера беррагача мехко арахецаш хиначул дукхагІа я хІанз СибарегІен промышленносто арахецаа продукци.

СибарегІен аренашка юкъейоалаш латт промышленноста организаце керда форма — йоккхий механизаце боарам лакха болеи автоматизированни предприятеш чуйоагІа территориально-производственни комплексаш. Из бахьан долаш общественни къахьегама овсарле союзни юкъарчул 1,2-за совгІа лакхагІа я регионе. Из лакхъялар къаьстта лоархІаме да СибарегІен районашта болхлой кулгаш чІоагІа ца тоъаш хиларах санна, ишта боахама гІуланкхашта из караерзаяргеи продукцена транспортировна елга вІаштІехьдаккхарген дІадодар сов лакха хиларах а. Масала, Малхбузен СибарегІен мехкдаьтта промышленность дегІайоалаларга дІадахийтад 50 миллиард сом.

Цхьабакъда, малхбузехьара районаш караерзаяр пайдана хилар дІадодар дукха доллашехьа а гуш да. Белгалара масал—Тюмена мехкдаьтта. Итт — пхийтта шера караерзаяьй хІана мехка доаккха дукхагІа дола мехкдаьттеи гази луш йола бессейн. Уж дунеи тІа хІанзалца бІаргайовнза йола темпаш я. Е. Якутера Нерюнгрински кхерий кІор боалла моттиг. Лаьттан тІа хьатІа а баьнни уллар санна лархІа мегаргболаш ба укхазара хІанзе а хьабаккха болабаь 500 миллион тоня лакхерча кондицех бола кІор. СибарегІен къулбаседенгахьарча оагІорахьа я бое болча металлий, фосфорни рудай, Д. И. Менделеева периодически таблица ерригга перечень чу хІана лаьац оьнна йола кхыча элементий промышленни запасаш.

Нагахьа санна хьалха сибирски экономика кхычахьарчул сихагІа дегІаахар керттерча дакъе производства добывающих заготовительнии стадей чотах Іалашдеш хиннадале, деткъалагІча шерашка дукхагІа бийдал кІоаргга а комплексно а чаккхъаккхарa чотах ду из хІама.

СибарегІен а Гаьнарча Малхбоален а къулбехьарча дакъа тІа дегІаухаргъя Іаьржен сийрда бое болен металлурги, химически целлюлозно - кехатен промышленность. Тюменски, Тобольски, Ачински мехкдаьтта химически гигантащеи сибирски кхыча химически предприятешеи лургда юкъарча союзни масштабе тІакдетача органически синтеза тайп - тайпарча ахфабринатий кийчача продуктийн керттера дакъа. ДІахо йодача хана укхаза калийни фосфорни удобренией йоккха производство хьалро йиш хулийтаргья юрта боахам дегІабоалебе.

Эша лаьрхІа йола техникеи оборудованни лоаттаяра хьалъе лерхІаш да, хІаьта хІанолехьа хьалъе а йолаьй, йоккхий машиностроительни предприятеш. Уж я Красноярскера йоккхийча экскаваторий завод, вагонаши контейнераши арахеца лаьрхІа йола Абаканера промышленни комплекс, Минусинскера электротехнически предприятеш, химически мехкдаьтта чакхдоаккхачен оборудоване, лоамашкарча балхашта йолча техника предприятеш.

Іалаьмате йоккхий торонаш чулоацаш хІама да типично «къулбаседен» проблемаш къестаяр. Царна юкъедоагІа, масала, лохача температура хьалашка болх булургбола лаьрххІа йола, техника хьаяр. Разработка яьй СибарегІера шелал лоwи йолча кердача конструкционни материалашта, сплавашта, резинотехнически изделешта, хьехача хІамашта. Дукхъал СибарегІа къулбаседена лаьрхІача техникага довларо кхолайта деза шера шиъ миллиард гарге сом.

Типични «къулбаседен» проблемашта юкъе специалисташа кертахдоах тахан транспорт дегІайоалаяр. «Къулбаседен районаш караерзаяр» яхача дешо ше чулоац аренащцара къовсам. СибарегІе транспортно караерзаяра коэффициент мехка центральни районашкарчул баьхха дукхагІа - кІезигагІа лоацаш иттазза лохагІа я тахан. Эшаш да хии хьарсамашка е ушалашка гІолла декха Іан наькъилгаш а доацаш, даим хургдола автомобильни наькъаш, эш керда машиннаькъеи фегарен трассаш. Из проблема къоастаяра гІуланкха бІоагІа ба буллаш латта Байкала — Амурски магистраль. БАМа зона йоаьама гІуланкхашта караерзаяра программа — регионо эггара лоархІамегІа ярех цаІ. Из къоастаяра дукха шераш эшаргла, магистраль 1985 шера болх бе болалургбіле а. Дуцар да Іалаьмате дукха Іалама ресурсаш а йолаш йола цхьа миллиони ах миллиони квадратни километр йола территори караерзаяр.

СССР Іилмай Академерча БАМа проблемашта йолча Іилман совето оггалъй магистрала боахама керда индустриальни оса хьабарах йола предложени. Къоастадаьъача, лаьрхІа да низ бола хьу чакхйоаха промышленноста калийни бийдал йоаха предприятеши а йолаш йола Верхне - Ленски территориально - производственни комплекс хьае. Перспективе хьае лаьрхІа да Къулбехьен Якуте аьшка рудайн кІорен кІийлен тІа металлургически база.

Йоккхий аренаш караерзаярца ювзаеннача глобальни проблемаел совгІа йолаш я промышленность хьалъоттаяра хьакъалагІа долча наькъашца ювзаенна йола технологически ярaш а. Іоаьача опыто хьалхадоах индустри дегІаахара керда формаш эшаш хилар, цо йоах производственни низалаш хьадара наькъаш хувца деза. ДикагІа да, болх беш йолча заводашка технологически комплексаш хьаеш, цигга цар болх мишта бу а хьожаш, кийчача блокий хьисапе дилла болх бергболча моттигашка уж дІанхахьийтар. Монтаж еча хана кІезигагІа дІаяхийта езаргъя ха а къахьегам а, болх бе йолаяйтара операцеца дувзаденна дукха чоалхане хІамаш хургдоацаш дІадоах. Цу тайпарча методах хІанзе а пайда ийбу Тюмене.

СибрегІено дІаех цу деша эггара шерагІча маІанера культура — нахан организацешеи юкъерча гІулакхашкара деня сага къулбаседерча Іаламца лелаелча гІулакхашка хулачаш. Цун рузкъашта разработка еш геттара лоралуш хила веза. Аз дувцар да инженерни уйлай социальни а экологически а хьисап а долаш йола кІоарга культура хила еза ях. Из ца хуле юдаметтоотладурргдоала ер дерга. Къулбаседе дукха бийдал, доагор, энерги йоалла моттиг хинна Іац, из я мукъача территоре, сагг тІакхачанза долча Іалама эггара йоккхагІа йола резерв. Цу тайпарча аспекта лоархІам дІайолача хана чІоагІа хоалуш хила мег.

Цулухьа цига кердача районашка баха ховшабе беза нах, хьалье еза наха баха атта хургйола нах баха моттигаши городаши. Вай лолаш да цу хьакъахьара хьокхаме масалаш: Норильски Мирньийи Билибиний а Нультиний а — шена къулбаседен решенеш толаме кхоачашъяь торолаши поселкаши.

Кхетадеш да лаьрхІа хиначул совгІа капиталовложенеш е оаш хул цу гІулакхашта. Амма, оалаш долча тайпара, из даьр дагавергвоаш хІама да из, средстваш духхьал экономически хинна ца Іеш доаха социальни а маІан долча гІулакхашка дІадолх укхаза.

(АПН).

Производственно - товарни конторе кхо шу хьалха вІашагІъеллар халкъа тІахьожама керттера группа. Цунна кулгалдеш ва коммунист Ю. Н. Савельев, конструкторски бюро начальник. Деррагие кхои бера хьурмат даре, хьалеча балхий дикал лакха хилийтара, балха ха лехьа ца йоалийтара тІехь рейдаш а еш, кьовсам лоаттабу группа доакъашхоша. Гучадаьха кхоачамбоацараш дувц партийни, профсоюзни, комсомольски собранешка, арахец бюллетенаш.

Группа балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш ба халкъа контролераш В. Болотов, В. Шаталова, В. Кузнецов, кхыбараш. РСФСР халкъа тІахьожама комитета Сийлен грамота еннай группана, хІаьта группа кулгалхочоа еннай СССР халкъа тІахьожама комитета Сийлен грамота.

СУРТА ТІА: ПТК халкъа тІахьожама керттерча группа кулгалхо Ю. Н. Савельев.

В. ШУМАРИНА сурт.

Дош кхоачашдаьд

Таханарча дезача цІейна сийленца наькъабахкара йиз ца кхобеш къахьийтар аз кулгалдеш йолча слесарий-монтажникий комплексни бригада доакъашхоша. Укх бригаде вз къахьега дукха ха яц. 1975 шера УИУС-а чуйоагІача № 7 йолча гІишлон-монтажни управлене слесарь-монтажник а волаш болх бе волавелар со, хІаьта 1978 шера март бетта комплексни бригада вІашагІа а елла цунна кулгалде хьожавир.

Цу хана ЭЛОУ-АВТ хьалъеш дар тхо. Боккъонца дола къахьегама хьинар, сакхетам, шоай балха лакха говзал хьахьекхар са новкъосташа. Царех цхьаберий цІераш яха лоа сона. Уж ба производстве хьалхалаттараш Зубков Борис, Цакаев Шкрвани, Уматгиреев Лаьча, Киселев Иван, Бикаев Хьусен, Юсупова Зина, Астамиров Дукха, кхыбараш. Цар массане а 110 — 115 процент кхоачашъю шоай смении нормаш, гІишлон-монтажни балхаш дика ду. Цудухьа тамашийна дац тха бригада массаза а хьалхалоттарашта юкъе хилар, оаха бета балха массане а рагъаІ хилар.

ХІанз 50 саг чуйоагІача тха бригадо хьалъеш латт керда гІишло - ЛЧ-24. Н. Анисимова цІерагІца Ново-грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода чІоагІа эшаш йола установка я из. 1979 шера декабре оаха укхаза дІаболабаь болх дикка гаьна баьннаб тха. Нах балхаш тІа нийсса дІа-юха бекъарах, хІаране шоай болх тІехдика барах карагІдаьннад тхоана къахьегама дика толамаш даха. ЦхьайттагагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха 7-ча ноябре кхоачашъергъя аьна дош деннадар тха бригада доакъашхоша шоаш социалистически декхараш тІаэцача хана. Шоай дош диза кхоачашде Іема ба са новкъостий, цудухьа тамашийна хетац сона 1981 шера хьалхарча ах шера яьча итогех СССР Минпромстройна чуйоагІача ерригача комплексни бригадашта юкъе тхона хьалхара моттиги хьалхара ахчан премии хьожаяр а.

Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дуза цІей хьатІакхоачаш КПСС ЦК-ас баьча тІахьехамаша кхы а лакхагІа айдир са новкъостий къахьегама хьинар. Шоай торонашка а хьежа керда социалистически декхараш тІаийцар оаха — оахош хьалхагІа денна дош ханал хьалха кхоачашде аьнна. Из а оаха дика кхоачашдир. ХІара болхлочоа дийнахьа лаьрхІача планах 2,39 кубически метр аьшкбетонни изделеш вІашагІйоха езар тха, хІаьта таханарча денга оаха вІашагІйохк 3,1 кубически метр аьшкбетонни изделеш. Проценташка диллача из хул оаха шера план 130 процент кхоачашъяьлга. ДІахо йодача хана а гІишлон-монтажни балхаш тІехдикен сихеи де а установка ханал хьалха эксплуатаце дІаялла а чІоагІо яьй са новкъосташа.

Б. СЕРГЕЕВ.
№ 7 йолча гІишлон-монтажни управлене комплексни бригада бригадир.

СУРТА ТІА: Б. Сергеев.
Р. АУШЕВА сурт.

ПЛИЕВ Махьмад-СаІид

МАЛАВ ХЬО, СА ДАЬ-ДА

ДУВЦАР

«Хьа даь-да изменник хиннав...»

«ХІана хиннав цох изменник? Мишта хиннав?» Селлара эсала, зовза хиннав-те са даь-да? Тамаш я-кх цо тІехьара ядаь тайпа письмо лъадаь саг ца валар дукха, ший дегІ кІалхара даккха а венна уйлаштеи нигатан хурцавалар. Даьхе, моастагІаша когаш тІа а бетташ бІехьеш летта Даьхе йиш а яь ший са хьалхадаккха а венна сий дохкар?

КІезига мича хьаьд сона цунах лаьца деналe гІулакхаш а. Дувцачох цунна-м дика дагайоагІаш ма хиннай Октябрьски Революци а лоаманхоша деникинцашта духхьала даь лира тІемаш а.

КІаьнк мара ше воацаше а массехказа гІема хьалхарча юкъьига тІа а ма хиннавц цу цу хана, боабаьрий декъий и чоннаш хиннараш а вордаш тІа а оеккаш ц а ма кхихьабий цо... Мишта кийсденнадте кІаьнк волаш а иззал денал хиннa са даь-да дег ладох вохьар!

Дукха ха хьалха деиз кингнеина ма хиннавий из моллагІча кхерамо духхьала отта. Сага шийна а ца хоwш, шаьхьа, кхерам сона а вийхе денилех саг воханеш, верригга а из шин доала верданеш довзад моаллаш моттаг я-те дег чу!

ТІаккха деррига дега а магаш-те цу зІамича довзал йоаллача кІаьдала духхьала отта, из е, эшас?..»

Цу уйлаца витацар Ахьмад укх тІеххьарча шерашка.

ВорхІлагІча классе дешаш вар из эггара хьалха из унзара «изменник» яха дош шийга даь-даьх лаьца оалача хана. КІезига ховра цунна цунах лаьца, цаІ мара цун сурт а доацар цІагІа. Ё да а вацар Ахьмада даь-даьх лаьца дувца, е даь-воша. Даьннина а яцар. Из яьх шу даьнна кІаьнк волаш зура а хинна хийрд шофер хиннa цун да.

Наьнаца бисар Ахьмади цул шин шу зІамегІа йола Фатиман. Нана балха я шоай юртарча догхана ферме, доярка йолаш. Мел эшар дар царга: дика цІенош. сетташ етт, газа-устагІа, ков дизза котамаш, москалаш, йоьхха беш.

ЗІамига волаш деиз Ахьмад а Фатима а хІама хьаде Іомадаьдар нанас. Дикача цІен-дас санна доал дора цо цІенна а ковна а. балха тІа гІо дора нанна. Цхьабакъда, ворхІлагІча классе Ахьмада вІалла бехк а боацаш шоай юртарча кІаьнкаца Хьадажъний-наькъан ВохІапаца баьннача къовсамо нийсса кІалтІадаьккхар Ахьмада вахар, дорхденна тІадевнача Іаьржача дуІо малх лочкъабеш санна лочкъайир цун къонача дег чу мел кийкка гІозал бІаргий-цІерашкара лелхаьь фетех яьхар массаза ловзаш лийнна гІоза бІийгаш, нии кхеро тоІабича санна вІашкатоІабаь лаалбаьккхар къона хьоа...

«Хьа даь-да а хиннав изменник! Фашисташта дІакара а ваха...» ДІахора деннаш хааявзар Ахьмада. Дог хьаэккха доаллар сов чІоагІа леттадуш. Цунна готта бар мер, дегІ къовладеннадар, шалта техача цІий даргдоацаш. Вийлхар Ахьмад. Наб яхар цо бус, урокаш ядар нолагІча а кхоалагІча а дийнахьа. Чам байра даьрачов яр дог, лазар. Эккха боаллаш санна лазар корта а.

Новкъосташта ховра цунгара хьал. Тевора, дош дац цо дувцар, йоахар. «Шишпишь» а яхаш кІалгІолла бедакъехкараш а бар. Цар ераш даьрагІа а яр човнаш. Цу четверте пхиаш тІера кхоъаш тІа даьлар дешар. Юххера а класса кулгалхочоа Ахьмада Розайна дІахайра хиннар. Доккха къамаьл хилар классе, дукха дийцар дІа а юха а. ВохІаа ведар цу собранех.

— Эзараш бола вай Даьхен къонгаши мехкерий лайгаб каш довцаш, мала, миче веінав па ховш. Даьхенна хьалхашкара шоай декхар дизза кхоачашдаьд цар. Вайна хьамсара а ва царех хІара вар. Цхьабараш довлалах боаш моттигаш а кийсьеннай. Бакъда, уж тайпа дараш хиннабац цаггахьа мара...

Шийна боккъонна ца ховш вола хІама хьа а лаьца, ше санна волча шин нийсархочоа чов мишта ю? Малав из е воньо яр?! Мишта оал: «Хьа даь-да изменник хиннав?..»

Сона хац. бераш, ВохІапах фу арсда, цунна малагІа оеха берсба. Уж тайпа хараш дешаш хьинача сага суд е-м ноагІар советски законах...

ЛаьрххІа яха военкомате хиннаш со, ер гІулакх ийца. Ахьмада даь-да Идриса Башир II-ски стрелкови корпуса сержант хиннав. Вай эскар ханна тІехьашка доалача хана, гІом юха а беш тІехьашка доалача хана. Брянски хьунагІа де довцаш вайнав. Из ма вайна в Іийнавац. Вай низ а кхачац уж массана хьалаха, цар турпала наькъаш довза.

ХІаьта, аз шо тІахьех, вай юртара тІем тІа мел хиннарий никъ бовзара бола болх дІаболабе. «ТІема сийлен музей» вІашагІйолла. Из вай декхар да, бераш, — аьлар Ахьмада Розас.

ДІаухар денош, бетташ, дІадахар бІаьрча шу. Дукха хІама карагІдаьлар 8 «Б» класса дІадоладаь дика гІулакх хьалхаьцача школерча дешархошта.

Хьахилар «ТІема сийлен музей». Цига дар дукха лоархІаме документаш, фронтовой газеташ, фотографеш, орденаш, медалаш, тІемахой письмош. Цхьабакъда, цхьаькха хІама дацар Ахьмада даь-даьх Идриса Баширах.

«Хи чу бежа кхерз-х мичаб хьо, са даь-да, иштта де доацаш вов?» йоахар Ахьмада уйлаша. ХІаьта ше ядора масса а миІниге. Газетий редакцешкара, телевиденеи радион редакцешкара, тайп-тайпарча музейшкара юхаухача каьхаташа «Хаа, вац коравагІац», йоахар.

Ахьмад кийчлуш вар 10 классе чакхйоаьхкаш экзаменаш дІаяла. Хоза латтар майбетта денош. Фатима а бархІ класс йоаккхаш яр. Бакъда, Ахьмада хьаь чура дІадоалаш дацар «Малав хьо, са даь-да?» яха хаттар. Цунна тІехьа дІаэттадар цхьаькха хаттар а: «Мича гІоргва деша».

Цу хана кахьат дера Украинера. Боанго лаьцача хьазилга дар санна деттадала доалалар Ахьмада дог. Тоъал ха яр кахьат ца доагІа а даьда корорихиларах Ахьмада дог дилла а. ТІеххьара экзамен дІалуш вар из массехк ди даьлча.

Делкъийна хІама кхалла чуноагІача нанас хьанховдадир цунга газеташ къхати. Тоъал ха яьккхар Ахьмада письмо бетта тІарча адресага хьежаш. «Юха а са сетем бахьанце наха хьовзам... Ма дика ба-кх советски нах а. Хетаргахьа из хила мег кхел. Таханен кхоаней хада йиш йоацаш вІаши ювзаенна хиларца.

Со даь-да а цхьаь хана чІоагІа оарцагІа ваьнна хиннав моцало кІалбита хинна украинцаш, белоруссаш хьалхащара. Къаьнача Терсботта йоахар: — Ди а бийсе а ца къовсаш лийлар из ялат Іалашдеш, кІалбисача наха Іе моттигаш кийчъеш. — Фу денад — хьогІ сона унх каьхато?» Шорттига тукаргина ботт хьа а хоадабаь хьалдаьккхар цо чура каьхат. Уж яр тетрада йиъ лист.

«Хьамсара виІий воІ, воаршал да хьога! Дега боккха тоам хилар биш вз газета тІара Іа, хьай даь-да лоаш хиларах дабаь массехк мугІ. Бакъда, сона вовзар хьа даь-да Идриса Башир. Оаха-м цох Борис оалар. ТІом болалуш тхо дар Бреста цхьа бІаь километр тІехьашкахьа. ХалагІа хиннача тІехьа депошка моастагІчун къилал тІаэца йийзар тха. Хетаргахьа, технически тхо кийчлена хиннадацар из тІа ма летта юкъ ювш фашистана хІама тоха. Цул совгІа, болабаро а аьттув хилийтар цун юккхьаша. ТІом болабенна сахьат далале десантни отрядаш ессар тха корпуса доинха доаца тІема дакъа латтача хьунагІа. Уж чубоссалехьа массехказа тІаьхьача Хенькелашеи Юнкерсашеи бомбаш йийттар тхона. Тхона амар дар сихха тІехьашка доалача вай эскара гІо а деш моастагІчунна духхьале е. Ди а бийса а тІом ца хадаш хоттадeлар. Дукха къестар тхоах доттагІий, бовш а хала чоанаш хинна а. Дутар сахе вай лаьтта. Цхьабакъда, тхо деналех доха а доацар тхоаш тІехьашка довлача новкъа моастагІчун бІенагахьа коталонца юхадоагІаргхиларах дог а диллацар. Хала дар тхона. Тоъацар герзий кхоачам, хІама ца дуаш доагІар дий-буйса. Ха яцар салаІа. вІаши дагадовла. Тоннаш санна цІийлора пулеметийни автоматийни юхьигаш. Мала хий доацаш ханаш йоагІар. Гранаташ бе а юкъагІа а ехке танкашта кІалтувзалора къона вай салтий. Цхьа моллагІа тІехьашкадовлар дацар тха хиннар.

Сийлахь - доккхача тІаларал лакха а сийлахьа а дар из вай эскара турпалгеи деналгеи диллача. Тхона — советски салташта — мара лоатургдоацаш, селлара чІоагІа хьалгадаь я кийчо яь а дар моастагІчун тІалатар. ХІаьта а магаяздар царна тхо кІалакдаьдаза.

Хьа даь-да са роте вар. Дешна малеча къонахех къонах вар из, ханна зІамига вале а. Шоза. цкъа кхетам чурахьлчен цІаьхка хала човнаш хилчеи со кІалхарваьккхар цо моастагІий тІа ца кхоачийташ. ТІом болабенна шин бутт боалача хана йоккха механизированни моастагІий отряд нийсъелар тха наькъа тІа. Уж иттазза дукхагІа бар тхоал.

Цул совгІа, тхо санна этта а бацар. Тхоай ротах бисарех дукхагІбараш кІалхарбаха са декхар дар царна Іовжал тІаэцаргйола кІийле йита. Амар лоаца дар: «Добровольцаш!.. Отряда къайлалла торо ялара!..» Хьалхарчарца юстара а ваьнна дІаэттар хьа даь-да Идриса Башир.

Тахан а гуш санна хет сона цун бІаргаш, лаьна мож, ийттІа баракъаш, бе йоалла караста пулемет, нач илла немецки автомат. ЦІаккха дицлургдац цун веланъеж ар. Ідика ювцаш хобаллал лостабаь корта...

Сахьатал совгІа ха яьлар цар беш хинна тІом тхона хозаш. Уж даим ахка бисар човнаш хиннача кІайча дакий хьунагІа, даьгача смоленщина лаьтта. Сийле хийла цар! ВорхІ вар уж. Хьа даь-да а волаш. ВорхІ! Тайп-тайпарча къамий вай Даьхен къонгаш. Уж бар доккха къонахчел долча къонахех, лакхера совгІаташ доагІача патриотех... Цул тІехьагІа дикка ха яьлча есаралла волаваьча фашиста йоахар:

— Тхона моттар тхоашта духхьала тІом баьр бІарчча рота я. Уж мукъагІа, ворхІ саг мара хиннавацар. Кхай дІоаххил шера яр тхона цар лаьца хинна кІийле. ГІона танкаш йийхача мара ниа кхачанзар тха уж боабе...

Хьа даь-дас дийна дагадоагІа сона, ший къона нускал а да, кхо бутт баьнна воІ а ва. лхаш. Мел ха яьннай цу хана дену? ХІаьта тхо, хьамсара виІий-воІ, цуя новкъостий, хьадаьхккача новкъа юхадахар, моастагІчун муІаш каг а еш. Рейхстага тІа ЦІе Байракх я егІар. Даггара лов, хьо хьай даь-даьна тара хилар. Ирва лалаш вахелва хьо!

Хьо лоархІаш вола отставкера майор Уголько А. Б.»

Ахьмада дешар гаьнара дена каьхат. Цу тІа легар гІозаллах дизза дола дІайха тІадамаш. Уйлаща йоахар «экзаменаш, тІаккха Украина, тІема уйлаща. Ца я са моттиг, Кхы цхьаьнха а яц, из мара!»

Шийна гуш санна хийтвоцунна даь-даь къона сурт, пенах хьалтехa довла цІенна салтий форам ювхар а доацаш кхы дар: яьнна мож а йолаш деха баразкъаш духар. дІатоккхабе ца могаш хинна шаккхе ког а текхабеш каразеттача пулеметаца моастагІашта Іоажала ала мехкабеш. Шийна хьахезача санна хийтар цуна даь-дас — къоначa сержанта теха цІогІа: «Латталаш, новкъостий!..»

Майорагара дена каьхат хьаладе хийра из цІенача листа тІа. Ялаьь ваьннача тІехьагІа а уйла еш ваьгІар Ахьмад тоъал. ТІаккха мара лензар цо шин кулг доал а даьккха, басилгаш тІа сайна хи тІадамаш а долаш латта шиб нана. Сихха хьал а гІетта дІатІавахар из, мархІа а елла вийлхар.

— А, нане, са даь-да изменник хиннавац. Из къонах санча веччав вай Даьхе бахьанне Цун хила йиш а яцар довзи эзалеи. Иштта хетар ца вай юртахошта а.

— Сона а ховра цун эсала хиза йиш йоацилга-м. ХІаьта в сенна бакъдергдар из. миштта дІагойтаргдар? Баркал хилда, хьога каьхат яздаьчунна! Экзаменаш дІаеина ваьлча вала веза хьо из воцча...

Ше хьатІаяздаьча каьхата тахке «ХІанз хов сона малав хьо, са даь-да», — аьнна яздир Ахьмада.

«Красный молот» завода № 14 йолча цехе ловладьича металла фассонни изделеш цІенъеш ва Сукоев Мухьи. Ший декхараш дизза кхоачашдеш, болх дика бовзаш къахьег цо. Сийлахь-боккхача Октябра цІейна сийленца накъабахара цехе шерра яьржача социалистически яхье толамаш даьхад Сукоев Мухье.

СУРТА ТІА: М. Сукоев.
А. АЙРАПЕТОВА сурт.

МОГАШАЛ ТОАЯРА

Укх денощка Грозерча медицински училища актови зале хилар Нохч-ГІалгІай АССР-а унахцІено лорарa министерства коллеге заседани. Укхаза дакъа лоацаш бар: РСФСР-а унахцІено лорара министерства кхайкора духхьаларча гІони специализированни санаторейи керттерча управлене начальник, медицински Іилмай кандидат А. Г. Сычев. Москверча кхайкора Іилма тохнама института директор А. А. Приймак, медицински Іилмай доктор, кхайкора Іилма тохнама институтагара республика куратор В. А. Магнитский, кхыбараш.

Заседани хьайийлар республика унахцІено лорара министро Л. А. Камышникова.

«РСФСР-а унахцІено лорара Министерства коллеге решенеш кхоачашъеш, наха юкъера кхайкора духхьалара болх тоабарахи цунна къовсам лоаттабарахи» доклад бир кхайкора духхьаларча диспансера керттерча лоро Х. Х. Исаева.

Цо белгалдаьккхар республика унахцІеной учреждениша, партийни, советски органий новкъосталца наха юкъе кхайкора духхьалара болх тоабаь а кердабаьккха а хилар.

Цига къамаьл дир республика керттерча терапевта С. А. Канкаева, керттерча педиатра А. А. Нартановас, республикански СЭС лоро-эпидемиолога Г. М. Балана.

Л. ДЖАНХОТОВА,
санитарни просвещене Цен литературни редактор.

КЪОНАБАРИЙ СИЙЛЕН ГІУЛАКХАШ

Суйженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза нагирхойи — комсомольцаши къахьегаш ба производства а культура а эггара бехктоккхамеча участкашка. Организацена юкъевоагІа 76 ВЛКСМ член. Цар группаш я массайолча отраслешка. Юххьанцара организаци ялх я. ворхІлагІъяр территориальни я. Таханара цар энтузиазм царга кхаьчай 20-чей 30-чей шерашка Нестеровске хиннача хьалхарча комсомольцашкара.

Комсомола ветеранаш, хІаьта хІанз парте ветеранаш, тахан вайна юкъе ба. Царех ва М. И. Яценко, И. В. Дубинцев, В. Е. Нечаев, кхыбараш.

Массехк масал доалаедерга вай 20-чей 30-чей шерашка хиннача комсомольций деналех а цар энтузиазмах а лаьца.

1917 шера революци яьнначул тІехьагІа, хала хиннаде а коммунисташа, хьалхарча комсомольцаша дегаш уразуттадеш бола сийженцаш болалу керда вахар хьалде. Тахан а тІехьа дагабоагІа укхаза Леонидов, Мятчин, Карасев, Павленко, кхыбараш. Варайтта шу даьннача Карасев Федора кулгалдеш йолча группо белогвардейцашта дега а доацаш гобар бахьан долаш караяалаву ихи саг, вожаш дІа-хьа лелхабу.

1920 шера Нестеровске вІашагІъеллай хьалхара комсомольски ячейка. Цунна юкъе хиннаб Авилов Иван, Алексин Иван, КуркиновгІар Василий а Елизавета а, Медведев Михаил, Солдатченко Александр. Цар дІакхихьаб культмассови болх, га доахаш хиннад хьалларашта чулаттача Іуй, чакхъяьхай собранеш, Алхасте а Давыденко а яхача юрташка культпоходаш яьй, петроградски болхлошта новкъостала ахча гулдеш хиннад, къовсам лоаттабьб самогон хьадерашна.

Кулакаша духхьале йоІ а комсомольцаш цхьа ги биллал юхабовлаш хиннибац. Цар организаци денгара денга дегІаухаш хиннай. Иштта ба 1925 шера 13 мая арадаьннача № 105 йолча «Власть труда» яхача газето баь хоам: «3 мае сарахьа РЛКСМ ячейка изба-читальне чаккхъяьккхар комсомольцаш боацача нагирхоица собрани. Собране баьнабар 100 сагага кхачал бола, вагий нах а мехкарий а. Юрташкарча комсомольций декхараш, культурни шефство, 1 Маях лаьца докладаш йир цига. Докладашна хьежжа собране тІаийцар резолюци:« Нестеровскерча ва нагирхоша шоай хур дергда дІахойодача хана болхлошта а ахархошта а юкъе барт чІоагІбаpa, комсомольцаш боацачар ячейкаца бувзам а лоаттабеш комсомоло беча моллагІча балха юкъе дакъа лоарцаргда...» аьнна.

Иштта, хьинаре дакъа лаьцал комсомольцаша Созаш, Тозаш, хьалхара колхозаш вІашагІйохкача. ХІаьта 1931 шера колхоза хьалхара комсомольски вожак хул Пелевин Михаилах. Хьалхарча комсомольций тІехьено—таханарча нестеровски нагирхоша дІахоьху цар мега традицеш. Уж ба интернационалисташ, пхьа барт болаш ба уж бахача, болх беча. Белгалдаккха деза, цар сийле къахьегамца хилар.

Бобровский Викторa Кулаков Сергейи шерача профила механизатораш ба. Цар цІаккха а хьалхле дІахецац ялат чуэцача, Іан культураш дІае лаьтта кийчдеча, техника дикеи цІенеи лелаеча. ПланагІа 2100 центнер мара деце а Бобровске хьекхад 6816 центнер ялат, цун еннай ВЛКСМ ЦК-а «Трудовая доблесть» яха знак, хьонаяьй легковой автомобиль. Туристически путевка, совгІа ваха путевка еннай, мах бола совгІат деннад.

Астамирова Аьсет доярка я, 1980 шера планагІа 2200 килограмм мара еце а, цо хІара Іаттагара лъиккай 3000 килограмм шура. Укх шера а хьалхле дІахецаш яц из. Аьсета вай республика Ленински комсомола преме лауреат я.

Аксютенко Николай — шофер. Цо тІехкхоачашъю мовхьаш дІа-юха кхахьара дийнахьара норма, кхом бу моторесурсий, дика лелаю техника.

Наконов ИбраьхІам хьажкІаш чуэцача хьалхарча декаде дена хьавоагІа ший тракторца комбайна тІара ух тоьр дІакхухьача толамагІа волаш.

Берий беша дикагІйола воспитатель я Назарова Вера.

«Комсомольски прожектора» редактор йола Барзихоева Саинта ший сатирически къоаламца къовсам лоаттабу колхоза къахьегамхой вахаре а балха а нийслуш долча кхоачамбоацаращца.

Колхозера нагирхой дилла а къахьегаш ба дикадар чІоагІдеш, вочунца хадданза къовсам лоаттабеш.

С. КОРАБЛИНОВ,
тІема а къахьегама а ветеран.

ДЕШАРХОШТА ДІАДЕННА ВАХАР

ДЕГАХ чамхбуелаш саина хетайташ шийла мух хьекх Малхбузехьара хьа. Іуйранна малхо къоагадаь хоза гуш хинна Кавказа лоамаш къайладоах мидо сихха йоагІача Іаьржача моркаша.

Юртарча школе бодача новкъа сиха гІа бовккхаш воагІа гІаьххьарча дегІара аІамига саг. Керда школа, хьалхара урок, ца довза бераш... Мишта тІаецар-хьогІ кердача моттиге?—Цу уйлалаша корта хьувзабора цун. школана тергаш ше кхоач лаьгІлу цуи болар. Иштта сатем байна волаш кхаьчар из Дошлакъий - Юртарча ворхІ шера дешара школе.

БуротІара гІалгІай хьехархой училища яьккхачул тІехьагІа цига болх бе хьахьожаваьвар Барахоев Махьмада Идрис. Из дар 1940-ча шера август чамхбоалача деношка.

Кердача моттиге безаме тІаийцар шоай къона новкъост. Цу хана школа директор хиннача Гамурзиев Уматгирейца къамаьл хинначул тІехьагІа, цо дог ураоттадаь дІадаьлар Идриса юкъхьанцара «кхерар».

Иштта дІаболабаьб Махьмада Идриса хьехархочун болх. Денгара денга гоавлаш лакхлуш толаица дІабахар из. Из везавелар дешархошта а бокхагІболча новкъосташта — хьехархошта а. Цар тешам белар аІамигІча сагах. Цига дІаийцав Барахоев Идрис Коммунистически парте мугІарашка а.

Цу хана дено коммунистически кхетам болаш, социалистически Даймохк дукха безаш къона тІехье хьалкхеяра деррига шийи хьинар, хьаькъал, вешта аьлча, деррига шийи вахар дІалуш хьавоагІа хьехархо - коммунист И. М. Барахоев.

Укх тІехьарча ткъаьх сонгІча шера школашка директор волаш хьавоагІа из. Массехк хоахьаьх бола нагирхой дешар хьийха, кхетам баина вай сийрдача вахаре арабаьхаб цо. Вай мехка дукхача мийнташка къахьегаш ба хІана Идриса хьехаш бархІ а итт а классаш йистельха, цул тІехьагІа институтеш яьха бІаьш нах. Тахан а шоай хьехархочуинцара доттагІал дІа ца хоададеш, цунга наьхаташ ладеш, из волча боагІаш ба царех дукхабараш.

Масала, гаьнарча Казахстанера «Кончетавский» совхоза директор, Умеркулов Аушахми, «Целиноградский» совхоза кхаш леладеча бригада бригадир Плаксин Валерий Николаевич, Шанихе а Социалистически Къахьегама Турпалаш ба уж. Цхьабакъда, шоай хьалхара хьехархо вицбаланза, цуи сий деш ба.

Вай республике, МагІалбике кхы а дукхагІа ба вахаре шоай моттиг хьалаьца, тешаме из дІахьош, бехктохкаме балхаш деш бола, цхьан хана Идриса хьийха нах. Царна юкъе ба МагІалбикерча гороно заведующи Алироев Адам, Инаркъерча юкъерча школа директор Картоева Марет, Вознесенскерча № 2 йолча горболнницера лор Хаматханова Хьанифа, М. Горьке цІерагІча совхоза керттера экономист Льянов Савербин, «Алханчуртский» совхоза партикома секретарь Джанхотов Бекхан, дукха кхыбараш.

Республикерча кхыча школашка а санна, хІара шера хІана багІаш вьния, институташи техникумиши яьха къона хьехархой боагІа укхаза а: Идриса култгалдеча Кердача Редантерча бархІ шера дешача школе. Ше волча къона хьехархо веча Идриса дагадох ше иштта къона хинна денош, эттара хьалха ше школе балха вахар, цига ше дика тІаэцар, из шийна паргъадалар.

Цудукъа эттара хьалха йоакхо ю Идриса къоначча хьехархочун кердача моттига, шийи вахаре эттара хьалха дІаболабеча балхах цуи бІу болийтара, дика болх бара, вахара цунна эца хьалаш вІашгІехьдахара дешай. Из дІаовзийт коллективана, цо хьехаргдолча бераша, цар даьшта - ноаношта, цуна дІайовзийт школа, юрт.

Из гІулакх иштта леладарах доккха беркат доал къоначча хьехархошта а школана а. БокхагІболча новкъостий гІонца шоай ниэах бІу беле дика дІаболалу къоначча хьехархой болх, чІоагІлу цар кердача моттигацара, школацара, цуи коллективацара безам.

Цунца дашха деза шоашта болх бара тІадожадаь кхо шу чакхдаьнначул тІехьагІа цІа а ца болаш, массе а хана болх бе укхаза къона хьехархой бусаш хилар. Царна юкъе ба Краснодарера бакхна юкъхьенцарча классашкара хьехархой Бондаренко Зоя Ивановна, Терлецкая Раиса Григорьевна, Гроэнера баккха английски мотт хьехаш вола Грачов Александр Борисовичи, математика хьехаш йола Ильина Ирина Александровнаи, иштта кхыбараши.

Школе болх беш ва 25 хьехархо, яттех кхывола болхло. Барт-цхьоагІо йолаш, дика педагогически болх дІабахьа карагІдоалаш коллектив вІашагІхьийттай школе. Хьехархочун болх дика караберзабаь, нахаца болх бе ховш, царна вІнчуя йоакхо еш директор хилара вІашгІехьдаьннад из эттара хьалха.

— Районе толашагІчарех лоархІаш я Барахоев Идриса култгалдеш йола педколлектив, — йоах гороно инспектора Напикоев Мурада.

КхоалагІа шу да тІехьавнса, шоллагІча шера чувиса пхьа дешархо воаьаш школа болх бу. Цхьа бер дац хардахьа хІамо даьд аьнна милице дІаяздаь. Ерригача районе дикагІъярех лоархІаш и школера дешархой производственни бригада. Дика Іуналдеш леланьй цо укх шера «Алханчуртский» совхозера 28 гектар дІаегІа шоллагІа шу дола комсаш. Цул совгІа, дешархой бригадо чуийцай 30 тонн совхоза комсаш. Районе эттара хьалхарчарца я школа тиша аьшк гулдара, макулатура вІашагІтохара.

БОЛХ ДИКА барех Идриса таймада совгІаташта юкъе я укх шера Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министерствай просвещене, лакхерча школа, Іилман учреждений болхлой профсоюза обкомеи укх шера хьехархочун цІей дездеш цунна енна Сийлен грамота. Цу тІа дІаяздаь да: «Кхуаш воагІача тІехьенна дешар хьехачей коммунистически кхетам лучеи дика толамаш дахарех», — лу ер аьнна.

— Бераштa дешар хьехача, коммунистически кхетам лучеи балха лоархІаме да деррига а, — дуц Идриса. — Цхьабакъда, сона хетачох, эттара лоархІамегІа ба боккхагІбарий, къьастта а хьехархой хьоккам.

Общественни балхен вахарен дикачун хьонхам гойташ хьавоагІа Барахоев Махьмада Идрис массе а хана. Цо хьинаре дакъа лоац юкъарча балха. Дукхача шераш-ка «Алханчуртский» совхоза партнома секретарь хиннав из. ХІанз а партнома секретара заместитель ва Идрис.

Вий воІи йиъ йоІи — бархІ дезалхо волча бокхача дезала да ва Барахоев Махьмада Идрис. Вай социалистически Даьхенна, Коммунистически партена тешаме болаш, общественна пайдамеча балха тІа дика даькъа лоацаргдолаш хьалхебу цо шийи дезал а.

ХІанзо а шоай даь вахаре циниъ хьаллаьцаб царех цхьабараша. Школе физкультура хьехаш ва вокхагІвола воІ Исраил. Грознерча педучилище дешаш ва цхьаькха воІ — Исмаlал. ХІанз итталегІча классе дешаш йола йоккхагІйола йиІиг Лариса а я хьехархо хила лаьрхІа. Бухгалтера болх беш ва шоллагІвола Идриса воІ — Исропил. Юрта механизатор ва хІанз Эскаре гІулакх деш вола Ибрахьим. Школе дешаш ба кІамагІбараш.

Шоватхьа цхьоалагІа шу да Барахоева Махьмада Идриса хьехархочун болх дІаболабаь. Цзал ха я из коммунист вола а. Цу хана дено хьехархочун сий лакха лоаттадеш, деррига шийи хьинар, ерригa вега йоахал къона тІехье хьалкхеяра дІалуш, вахаре хьалхарча мугІарашка латташ, цовкъостанца тешаме волаш, кІамагІашта хьехамча волаш хьавоагІа коммунист - хьехархо.

Укх шера 25-ча октябре кховоткъа шу даьннад И. М. Барахоева. Ха дІа ма йода дукхагІа тІагІерта долалу тайп-тайпара лазараш. Царна ца луш, 40 шу хьалхагІа а санна, массарел хьалха школе хьавоагІа Идрис, массарел тІехьагІа мара чу а ходац. Тахан а тІах аьнна хьинар доланн ва из.

Настта ненсе воде а школадара, берашцара бувзам хоадабе лаьрхІа вац хьехархо-ветаран. Берашца беча балхацара корадаьд цуна шийи вахара ирз.

А. ХАРСИЕВ.

СУРТА ТІА: И. М. Бара[illegible]

В. ЧЕРБИЖЕВА сурт.

ЖУРНАЛИСТА ТРИБУНА

«Правда» яхача газетой СССР журналистий Союзой арахеца «Журналист» яха журнал ядайтилга дІахо хьош да.

«Журналист» алхха массеи информацеи пропагандан средствай болхлошта — газетийи журналийи, радиои телевиденеи, информационни агентствай, книжни издательствай болхлошта лаьрхІа хинна Іац. Из иштта арахецаш да партийни болхлошта, болхлойи юртарчеи корреспондентацета, интеллигенцена, ма дарра аьлча, газета вахарца хьаит долаш мел барашта лаьрхІа.

Журнало из дешаш вар кхоачаву дикагІболча советски публицистий, очеркистий, фельетонистий творчески лаборатори, цу тІа ювц балха приемаши методаши.

Шерра хьахьоихаш я журнала тІа «Дуней прессеи» яха раздел. Цо йовзийт векарашха долча мехкий кепайоазон принципаши доазол арахьара прогрессивни изданеши, буржуазиц пресса цамалаш. «Малхбузен седкъий орбита» яхача рубрекане кІал кепаетт малхбузерча газетийи журналийи оагІоштара цар цІерши дІайоалаш боацача, эфире хадданза дІакхайкабеш болча буржуазни политически деятелий портреташта.

ХІара номера цхелагІча даькъал кІезигагІа моттиг дІалацац журнал дешарий письмош.

«Журналист» хІара бетта цкъа арадувл, из арахец хІанзарча кепайоазон дикагІйолча, офсетни способагІа, из советски а доазол арахьарча а фотокорреспондентий тайп-тайпара бесаш долчей Іаьржа-кІайчей cypташца иллюстраци яь да.

Цхьаккха хьалда боарам а боацаш бІарчача шера ядайта йиш йолаш да журнал, кІаьта из ядайта йиш я «Союзпечата» агентствашна, бувзама отделенешка, оаш болх беча моттигашкерча кепайоалои общественни распространителашка гІолла.

ДАЬХЕННА, ХАЛКЪА ГІУЛАКХ ДЕШ

Тоа бе йоалла вола саг, из ва революци бахьан долаш къовсам лоаттабаьр а цо сиха боккъонам лораьр а. Из сурт-сибат кхиа дезадеина да советски кино тьахиннача хьалхарча деношка дейа. ТІема-патриотически темица дувзадеина да шийи халкъ, шийи латта бахьан дешах, патриотизм а гойташ дола киноискусства дикагІдола балхаш. «Чапаев», «Тхо Кронштадтера да», «Щорс», «Кхойтта», «Тха гордера аІамига саг», «Дийнаберам а бейнараш а», — уж фильмаш даьхарашта доккхий кхоллама балхаш даьд Советски наьчахьалкхен эскар хьахилар а дегІадар а хьахьоккаш, социализмо хьалхелхача турпалий оалахаш тІем тІа чІоагІъалар хьахьоккаш.

20-чей 30-чей шерашка советски искусства беррига тертам тІабахийтаб паччахьа замах диса зене дар дІадаккхаран коммунистически дог-уйла дола саг хьалхехарай. Цу хана хьания, иштта мегад Советски Іаьдал контрреволюцех а интервенцех а лораде яха хаттараш каст-каста увттош хиннад. Цу хаттарашта жоп далар дукха художниканца юмайора шоай заманкой оамалаш, цар гІулакхаш.

Граждански тІема турпалех долча фильмай — биографей сери хьайийлар 1934 шера экранаш тІа даьннача «Чапаев» яхача фильмо. Иштта укх фильме хьахьекхад халкъа санхетам соабалир. цуи дикагІбола къонгаш революце лоІамах тІема начальникаш хинна хилар.

Граждански тІема турпалех дола фильмаш-биографеш дукхача хана дах экранаш тІа. Дукха ха хьалха сина гу вайна мико лестаеш йола Чапаева ферта, петлюровцашта духхьал атакс ухе Щорс, хІанз а цецоалаш да Котовски дейал, майрал.

50-чей 60-чей шерашка цу фильмай традицеш дІахоййхьай «Кочубей», «Олеко Дундич» яхача. Къаьгга цу турпалий сурт-сибат хьакхоллаш йолча кинобиографеша.

30-гІа шераш хиннад советски халкъо фашизмана дуьхьалъотта кийчо и шераш. Цудухьа вахага кийчо хила аьнна беш бола тІахьекам духхьал тІема-оборонни картинашка хинна Іацар. из тІа-хьекам бар кхыдар дуцаш долча фильмашка а. Иштта И. Пырьева «ДІаьхий нускал», «Трактористаш» яхача кинокомедешка дуэц советски юртах, къахьегама нахах.

Сийлахь-боккха Даймехка тІом болабелча кинематографисташа арахеца доладу «ТІема киносборникаш» — шоай чулоацамга диллача уж хиннад новеллай а очеркай а агитационни сборникаш. ХІаьта полнометражни художественни картинаш даха юкъхьаина эшаш йола гоазал а хиннац, цул совгІа, центральни студеша малхбоалехьа эвакуаци яь хиларах техническн кхоачам а хиннабац. Цхьабакъда, 1942 шера И. Прута сценарех И. Пырьева оттаду «Райкома секретарь» яха картина.

Цо хьайийлар партизаний болалах, оккупацена юкъе нийсбеннача советски наха кхостегІамо лоаттабаьча къовсамах долча фильмай серн. — «Цо лораю Даьхе». (Ф. Эрмлер). «СелаІад», «Нилаца хара ца бовлабенна-раш» (М. Донской), «ТІахьа-дар» (А. Роома), «№ 217 йола саг» (М. Ромма). Тахан сий деш хьеж нагирхой цу гаьнарча тІема шерашта хетадаьча кинолентащка. Дя тІехьа. 1941 — 1945 шераш кІоаргагІа историна юкъе ме ух. уж чІоагІагІа цецбуярбе дий а даь дей а деналах.

ТІем дІабаьннача хьалхарча шерашка холуш дар художникашта шоай дукхагІбола терхам боккъонца хинна долча хІамах, боккъонца тІем тІа хиннача наьха сурт-сибаташ хьакколлара тІабахийта хилар. Иштта, С. Герасимова даьккхача «Къонача гвардей» хьахьокх краснодонски подпольщикашта боккъонца карагІдаьина гІулакхаш. ХІаьта А. Столпера шийи «Бакъдолча сагах йолча повеста тІа» дуцц летчика-истребителя А. Маресьева биографех. Цхьа белтало я цу картинай: цар тІа буцарш ба турпала гІулакхаш карагІдийнна нах.

ТІема цІерах чакхбаьннача къоначча режиссерий тІехьено кхы а шераш дегІаккхул тІема-патриотически фильмай традицеш, шоай балхашка хьахьокха гІийртаб уж фашизм йоаьча деррига халкъа турпалал. Белгалдаккха деза, художника кхоллама принципаш дика холуш дола Г. Чухрая «Салтечох йола баллада» яха фильм. Ала деза, цу картина Ленински премн а дукха дуней халкъашта юкъера призаш а тийнийнга.

«ТІемаrа кхачийта йиш яц дуней халкъашта юкъера къовсамаш: Е машар, е дуне хІалак деш бола тІом — иштта оттадаьд из хаттар истори». Из дІаяздаь да КПСС Программа тІа. ХІаьта, советски киноискусства чакхйоакх из уйла ше хьакхолламча произведенешка.

ХІанз вай майрра ала йиш я, Советски Эскара хетаь киноискусстве Іалаьмате дукха а дика а произведенеш я аьнна. Дукхача фильмашта юха кердайоах турпалча революце оагІонаш, из бахьан шоай са ца кхоадеш лаьттарий гІулакхаш.

Х. НАСУГАЕВ,
НГІАССР паччахьалкхен кино методкабинета директор.

ХЬАЛХАРА ВІАШАГІКХЕТАР

Первомайски станице я йоакха, моттигерча колхозхой бераш деша дегІа кийчера школа. Урокех мукъабаьча дешархой сиклу школерча е станицерча библиотекашка баха. Къаьстта цар терхам тІаэцаш я «моттигерча авторий поэзи прозеи» яха раздел. ЦіоагІа сакъердалу цар вай республика селханара а тахана а вахар, цун поэташ а прозаикаш а бовзарца. Нохч-ГІалгІайчен йоазанхой произведенеш хетаь я доттагІала, Даьхенцарча безама денала. Цу тайпара дог-уйла долаш хила гІерт дешархой а.

Боккъонца дола цІей хилар царех дукхахачарна укх деношка школе хиннача йоазанхоцарча вІашагІкхетарах. Укхаза баьхна хилар прозаикаш Мусаев Мухьмад, Боков Ахьмад, поэт Арсанукаев Шейхи. Из мероприяти кийчъяьяр школа книжкаш дезарий общества.

Бокое Ахьмада, Мусаев Мухьмадо дийцар шоай прозаически произведенеех, йийшар цхьайола отрывкаш.

Хьаьшашта дег гІара баркал оалаш къамаьл дир школа директора Т. А. Богомольскаяс.

Цу дийнахьа бераша эзаш декхар Советски Іаьдал бахьан къовсам лоаттабаьча шоай мехкахой: Ковалева, Андреева, Ляховске чурта тІа.

М. ГАДАЕВ.

ТОАДАР

7-ча ноябре «Сердало» тІа «Вирса шераш дар уж» яхаца статья тІехьарча абзаца цхийттаагІча мугІар тІа редакце болхлой бехкагІа гІалат даьннад. «...Назране кхаьчар тхо» яхача дешашкара аьнна «Цу бригадаца Украина мукъайоаккхаш а хиннав со» яхача дешашка кхаччалца иштта еша еза цу статьи: «Укхаза пхе дийнахьа са а леІа кІайчарехи лумхоехи Бурув лорас дІадахар тхо. Укхаза тхо латтадаш Долакха-Юртен ТІой-Юртаи юкхе гІолла Бурова тІа гІертаи вар инарал Шкуро. ТІаьккха дІа-хьа къьаста партизански отрядаш вІашагІйоахна доладелар тхо».

ДІахо теиста тІа ма дерра.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
10.05 — Мультфильмий программа.
10.35 — «Чио-Чио-Сан». Телевизионни фильм. Д. Пуччини опера.
13.25 — «Кердадараш».
15.30 — «Кердадараш».
15.50 — Дерригадуней нагирхой Денга. Документальни фильмий программа.
16.45 — И. Шамо. В. Маяковске стихашта иэъаь «Ленин» яха кантата.
17.20 — «Горизонт». Ленинградера передача.
18.20 — Абхазе Паччахьалкхен академически хора концерт.
18.55 — «Кхоанара ди хьитІадоагІаргда». Телевизионни документальни фильм.
19.45 — «Тахан дуней тІа».
20.00 — «Вай бераш». Киноэарисовка.
20.15 — Тахан — советски милице Ди. СССР Чурча ГІулакхий министра Н. А. Щелокова къамаьл дерзда.
20.30 — Советски милице Денна хетадаь концерт. Паччахьалкхен Центральни концертни залера трансляци.
22.00 — «Ха».
22.35 — Советски милице Денна хетадаьча концерта трансляци дІахоьхьар.
00.05 — «Тахан дуней тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
9.45 — «Пути к свершению». Іилман популярни фильм.
10.05, 12.05, 17.00 — Французски мотт. Іомабара 2-гІа шу.
10.35, 11.35 — Хими. 10 класс. Мехкадаьтта продукташи церех пайда эцар.
11.05 — Юкъерча бІаьшерий искусство. Хьалхара передача.
12.40, 13.40 — Советски паччахьалкхен боккъоний дардаш. 8 класс.
13.10, 17.30 — «Шахматни школа».
14.10 — И. Ильфеи Е. Петровеи вахарги кхоллами оагІонаш.

ЭКРАН—ХЬЕХАРХОЧОА

15.05 — Физика. 9 класс. Кристаллий лоаттам цар башхалонаши.
15.35 — Истори. 8 класс. «Коммунистически парте манифест» исторически маІан.
16.05 — А. М. Горький. «На дне».
16.30 — «Хана рельефаш». Телевизионни документальни фильм.
18.05 — Школьникашта лаьрхІа. Кинопрограмма.
18.45 — «Дуней халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
19.00 — «Нохч-ГІалгІайчене гІолла».
19.20 — «Аргун» яхача алхьанаха оагІонашка гІолла (нохчий меттала) «штрихи к портрету».
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — СССР футболах йола чемпионат. I лига. «Металлист» (Харьков)—СКА (Хабаровск). ШоллагІа тайм. Харьковера трансляци.
21.15 — Документальни фильмай программа.
22.00 — «Ха».
22.35 — «В добрый час», Художественни фильм.

11 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 Іуйранара гимнастика.
10.05 — «Сакъердаме старташ».
10.50 — «В добрый час». Художественни фильм.
13.25 — «Кердадараш».
15.30 — «Кердадараш».
15.50 — Ф. М. Достоевский ваь 160 шу дизарга. Іилман - популярни фильм. «Федор Достоевский, штрихи к портрету».
16.35 — «Шахматни школа».
17.05 — Ангола кортамукъадаьнна Денга. «Агостиньо Нето. Къовсама поэзи». Документальни фильм.
17.35 — «Анголера халкъа цІийо». Музыкальни фильм.
18.10 — «Хьайбаш лелладар—ударни фронт».
18.25 — «Зурначаш, мичад шуш».
18.55 — «Саги, закон».
19.30 — «Сакъердаме моттаьш».
19.45 — «Тахан дуней тІа».
20.00 — СССР футболах йола чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Киев). Ленина цІерагІча Центральни стадионера трансляци.
21.00 — «Ха».
22.35 — «Одержимые люди». Телевизионни документальни фильма премьера.
23.35 — «Тахан дуней тІа».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45, 16.40 — «Дельта». Телевизионни документальни фильм.
10.05, 12.05, 17.00 — Немецки мотт Іомабара 2-гІа шу.
10.35, 11.35 — Сага анатоми, физиологи, гигиена. 8 класс.
11.05 — Юкъерча бІаьшерий искусство. ШоллагІа передача.
12.40, 13.40 — Истори 9 класс. Ленински «Искра».
13.10, 17.30 — «Шоана, дай-ноанош».
14.10 — Хьехархочоа — музыка урок. I класс.
15.10 — Хьа ленински библиотека. «Лучше меньше, да лучше».

ЭКРАН—ХЬЕХАРХОЧОА

15.40 — Географи. 5 класс. «Вулканаш, гейзераш дІаьйха хьасташ».
16.10 — Физика. 6 класс. «Дозалла, дутал из хилар».
18.05 — КПСС XXVI съезда материалаш Іамаечарна. «Партийный подход». Документальни фильм.
19.00 — «Нохч-ГІалгІайчене гІолла».
19.20 — Баллара ха — балан». Документальни фильм.
19.30 — «КъайлагІа кхаж тоесар». Художественни фильм.
21.00 — Ленина орден лелаеча Московски военни округа илли хьалхаран ансамбля концерт.
21.30 — «Защита без нападения». Іалам лораяраx дола Іилман-популярни фильм.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Йоачаи йола хьо ди». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

10 НОЯБРЬ

6.20 — «Юртара Іуйренаш» (эрсий меттала).
6.50 — Музыкальни антракт.
6.54 — Передачий программа (эрсий, гІалгІай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
8.20 — «Иллеш, аьшараш, халхараш» (гІалгІай меттала).
8.45 — «Общественни нийкаш йорсеш» (нохчий меттала).
9.25 — Тахан — советски милице Ди. Микрофоне хьаллашка ва НГІАССР Чурча ГІулакхий министр Л. А. Шуть (эрсий меттала).
12.15 — «Тхога яздо». Радиовыпуск (гІалгІай меттала).
12.30 — «Къона заманхо» (гІалгІай меттала).
16.15 — Передачий программа. Хоаттам (эрсий меттала).
16.18 — XXVI съезда решенеш — вахаре! «Рационализаторашта — нийсалелла фойе». Корреспонденци (нохчий меттала).
18.31 — Аьшараш.
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

11 НОЯБРЬ

6.30 — «Боккъоний системей социалистически общества демократизми». Беседа (эрсий меттала).
6.45 — Аьшараш.
6.54 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор».
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.20 — «Седа» бІи йолча ансамбля солисташ аІдоал» (нохчий меттала).
12.15 — «Дуней халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
12.30 — «Микрофонаца города гІолла». Радиовыпуск (эрсий меттала).
16.15 — «Кагирхой вахар». Радиовыпуск (нохчий меттала).
17.00 — Передачий программа. Хоаттам (эрсий меттала).
17.01 — «Хилкъа тІахьожам боах беш ба» (гІалгІай меттала).
17.20 — «Вахара хьисап — советски» (эрсий меттала).
17.40 — Музыкальни антракт.
17.45 — «Нохч - ГІалгІайчен шеналар деча...». Корреспонденци (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
19.30 — Хоамаш.

Хоаттам

Тахан республике гІоллен Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 0 — 5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 5 — 10, Грозне 7 — 9 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, дохк доаллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 2 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —4 +1, дийнахьа +9 +14 градус йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

БАЬЦАША НАЬХА УНАХЦІЕНО ЛОРАЮ

Молхан баьцовгІаш чІоагІа лоархІаме я тахан унахцІено лораеча, молхай средствай арсеналера цар уделни долаш Іалаьмаге лакха да. Уж гулъеш а кхееш а бІарчча эскар хиллал нах, дукха паччахьалкхени кооперативни организацеш я. Деш латт къаьна молхай баьцовгІаш йовзара а кердаяраш гучаяхера а тІадерзадаь дола тохкамаш.

ХІанз укх сахьате молхай баьцовгІаш лохаш а царга хьожаш я ба геттара дукха Іилманхойи практически балхахойи. Масала, молхай баьцовгІай Ерригсоюзни Іилматохкама институт, Тимирязевски юртбоахама академи, Керттера аптечни управлени, кхыдараш.

Деррига халкъий ноахалгара ноахалга а кхоачаш ца йовш хьайоагІа тайп - тайпарча лавараштa дарба дара даькъерча баьцовгІай торонех [illegible]

[illegible]

Массазара пижма — [illegible] ювлача баьца хьисапера баьцовгІа из массанахьа а йолаш я. Эфирни даьтта, къахьал, органически мисталаш, дербат ду вещесташ а йоахкаш долча пижма зиаех баьцеки пайда нийбу. Даькха а даьнкха дІаоттаде цуи зизай хий, зизаши буцн кхийхна хий дика да кер чу хІаний ца хилийтара, къахьбІаьг дІабаккхара, иштта дича да колита хиннача, гаьга чурча сокаца мистал кІезига йолча сага. Пижмах даьккха дІаоттадаь хий мел желтуха хилча, корта лозабаьлча, эпилепси, ревматизм, хорша йолча наха.

Зверобой — дукхача шерашка ши-шегІа тІаювла баьцовгІа. Зиза а тох яхача а кхач май бетта дена август бовяца йолча хана. Медицине пайда нийбу цуи баьцах.

Зверобойх пайда эц ченнеи чураштеи лазар хилча, сов чІоагІа а хронически а колит хилча, дийхка, дега, гипертонически лазара, простудана [illegible]

Из кхийхха хий чаь хьисапе мел че коачъелча, туберкулез долча, кохлоша хиннача наха, хІаьта иштта чиш а хьоаду цо.

Сира миинт. Молханна лаьрхІа кийчъю цунна тІаху-ла мингта бурилгаш. Лохьаю ха — гуйрана Іави бетташ. Царех даьккха лаьтта хийи спирт теха лаьтта хийи мел энтерит, колит, дизентери, простудни лазар, ревматизм хилча. ХІама дуа Іаг бизэе бурилгаш кхехкаю шин пела боарамеча хи чу, шелделча литта а литте, мел цхьаьца боккха Іаг молаш дийнакьа диаза.

Массазара жзар гІа дарг. Дарбана пайда нийбу цун лаьттав тІерта даькъах, дахча санна чІоагІъенна чІегІ дІа а къоастайнй. Из гулъю зиза тІадолча хана — май, июнь беттанка. Из могаю дуача хІаманца безам ца хилча, ченна лазар хилча, диспепсис, сов мистал хилча, че коачъел- оз хилча керча нІаний ца хулийтача средства хьисапе.

Массазара сагалбуц. Цун пайда нийбу доаккхош: лаьттан тІарча даькъо тІера гІап зизаши дахча санна чІоагІъенна кІалхара чІегІаш дІа а къоастайна. Массазара сагалбуц могаю дуача хІаманца безам хулийташ а дна хІама дикагІа дегІах дІалатийташ а йолча средства хьисапе: цо ю действи спазмолитически а лазар лужадеш а я. Медицине рекомендаци ю цунна аменоррей хилча лазар лужадара, хІаьта иштта эпилепсена, дисменорреЙна, бус наб ца ихетаи хилча, чоап ухаш хилча, шергашка паралиташ хилча, аІамтача бера нерrаш лазаьлча дуча молха хьисапе.

ДІадуаш дола гета. Гета генарий шод могаю воспаленина хулиІтача а лазар кІаьддеча а средства хьисапе мала а хьакха а — чиш диллa декъа латтaш хилча, вос[illegible]

Цитварин сагалбуц — зиза теха хул августи сентябри беттанашка. Медицине пайда нийбу зизаех. Могаю аскаридаш [illegible]

Хьандараш — вІотарг, хьуна йисте хул. Медицински гІулакхашта пайда эц цуи сомах. Хьандарашта еш йола действи керттерча даькъе шоаех йоаллача мелла мелча а зенна йоацача аскорбинови мисталца ю. Хьандараш могаду медицино цингана духхьалара средство санна, иштта дика ба уж авитаминоз, склероз, хилча, хІаьта иштта сим цІенбу средства а я уж. Цунах витамин «С» йоаллаш хилараrІа тІехьарча хана вайда нийбе баьнинаб хьандарех склероза духхьала. Сим цІенбеча средства хьисапе пайда нийбу хьандарех холецистнтах, гепатитах, чениа, шоргашта хулача лазарах саг цамогаш хилча.

ЛоархІаме да, баьцовгІа малагІа дакъа да гулде дезар, мича хана дича бакъахьа из хІама дийнахьа (сарахьа, Іуйра, делкъенга), гулъяь бийдал иштта йокъае еза, из миштa делае еза хар.

Дилла цхьан боарме хилац, баьцовгІах йоахка молхай веществаш. ДукхагІча даькъе гІанашен чІегІон дуухьал [illegible]

Амма йолаш я деррига чулоацаш йола правилаш а: баьцовгІаш гулъе бакъахьа я малх а хьежаш еІъача хана. Овлаш хьадаха йиш я тІаьда хилча а. БаьцовгІаех йоахка молхай вещесташ царех тІа ца къастийтара, гулъяь бийдал нийса йоакъае еза. БаьцовгІай хьагулдаь доакъош цу сахьате юкъаде деза.

ДукхагІа йолча хана тата тІа а е цІенача кахьата листа тІа а 1 — 2 сантиметр сома Іо а йилла йокъаю молхай бийдал. ДикагІа да из дича мух чулаттача цІагІа Іийне йокъайича. Покъаенна яьнарг лоархІ бийдал, нагахьа санна гІах а зизаех а тІаьръюкъе хьоккадича атта дом хуле, чІегІаши овлаши каглой, хІаьта царех лета хинна хІамаш (сом) тІаьда гермеш а ца хулаш, еха дІаухе.

Белгалдаккха деза, молха баьцех лорага хоаттам боацаш пайда эца йиш ца хилар. Молха баьцашца шийна хеттача тайпара дарбаде мегаргдац.

ХІаьта баьца молхаш нийчьярех нарех пайда эцаргчьа дахаре консультаци ергьа № 97 йолча «Баьцарчьа аптека» специалисташа, из я Грозне, Победа проспекта, № 38 йолча цІеношка.

С. ЕВЛОЕВА,
№ 97 йолча аптека заведующи.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; белхахоьхьу секретаря — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностин транспорта — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деноашка

СФ02446. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4178.